

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE EDVARDA KARDELJA
LJUBLJANA, TRG FRANCOŠKE REVOLUCIJE 7

REGIONALNA GEOGRAFSKA MONOGRAFIJA SLOVENIJE
- VISOKA DINARSKA IN SUBMEDITERANSKA SLOVENIJA

Poročilo o delu v letu 1988

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE EDVARDA KARDELJA

REGIONALNA GEOGRAFSKA MONOGRAFIJA SLOVENIJE
- VISOKA DINARSKA IN SUBMEDITERANSKA SLOVENIJA

POROČILO O DELU V LETU 1988

Naslov URP Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda
PS Geografska monografija Slovenije

Šifra URP/RP C6-0598-506-89

Koordinator:

Drago Kladnik

Drago Kladnik

Direktor:

Rado Genorio
mag. Rado Genorio

I.

1. URP Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda
2. PS Geografska monografija Slovenije
C6 - 0598 - 506 - 89
- 2a. TS Regionalno geografska monografija Slovenije - Visoka dinarska in submediteranska Slovenija, JZ Slovenija
3. Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja
4. Ime in priimek vodje raziskovalne skupine: Drago Kladnik
5. Izvajalci tematskega sklopa:
 - Vodja skupine: Drago Kladnik
 - Raziskovalci: mag.Rado Genorio
Bibijana Mihevc
Marjeta Natek
Tatjana Ogrinc
mag.Marjan Ravbar
Peter Repolusk
mag.Metka Špes
Alenka Turel-Faleskini
 - Mladi raziskovalci: Mitja Bricelj
Branko Pavlin
Mirjam Požeš Bohinec
Irena Rejec Brancelj
6. Predmetna oznaka: regionalna geografija, regionalizacija, mezoregije
7. Financer: RSS 1.501.113.600.- din

Vodja raziskovalne skupine:

Drago Kladnik

Direktor:

mag. Rado Genorio

II.

POVZETEK

Na osnovi temeljitejših proučitev literature in že opravljenih regionalizacij, smo v letošnjem letu ponovno preverili predlagane razmejitve in jih po potrebi korigirali. Poleg več drobnih popravkov predlagamo združitev mezoregije Goriška ravan z mezoregijo Vipavska dolina, obenem pa razdelitev prvotno enotne mezoregije Krim in Bloke na dve enoti. Posamezni avtorji so pripravili kratke vsebinske scenarije za obravnavanje posameznih mezoregij, ki bodo služili kot izhodišče za podrobnejše proučitve.

III.

SUMMARY

On the basis of studying literature and different regionalisations, which have been already done, in this year once again proposed borders between different units were checked. Several corrections were also made. Among several small corrections the unification of two mezoregions into one, named Vipava valley was suggested. The conclusion is also to make a division of mezoregion Krim and Bloke into two different units. The authors prepared short summaries for different mezoregions, which will use as a basis for more detailed investigations.

BIBLIOGRAFIJA

BRICELJ MITJA

BOMO ZNALI IZRABITI SLABE ČESKOSLOVAŠKE IZKUŠNJE. Primerjava degradacije Severne Moravske in Zgornje Gorenjske.
- Delo. Znanje za razvoj. Ljubljana, 21.jun.1989, str.4.

CISTO OKOLJE IN SAMOZAVEST NEKEGA KRAJA

- Logaške novice, 15 (1989), št. 5, str. 5, 1 karta.

GOSPODARSKI POMEN SAVE DOLINKE IN BOHINJKE TER NJEN VPLIV NA OKOLJE

- Geografski vestnik, Ljubljana, 60 (1988), str. 121-128, 19 cit.lit., 1 karta.

NEKATERE HIDROGRAFSKE ZNAČILNOSTI ZGORNJE GORENJSKE IN GOSPODARSKA RABA VODA

- Sbornik praci 18. Využití moderních metod pro geograficky vijskum životního prostředí. Sbornik referatu z 1. Češkoslovensko-jugoslavskeho seminare konaneho v Brne, 1987. Brno, 1988. Str. 61-66, 13 cit.lit.

NA DRAVSKO POLJE ŽE TRETJI DAN VOZIJO VODO.
Delo. Sobotna priloga. 25.julij 1989.

Skupaj z:

VLČEK Vladimir, ZAPLETALOVA Jana, PAVLIN Branko, PELC Stanko, REJEC Irena, SPES Metka

INTERAKCIJA VPLIVOV GOSPODARSKE DEJAVNOSTI NA ŽIVLJENJSKO OKOLJE FRENŠTATSKEGA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 9 str.

Skupaj z:

QUIT Eržen, PAVLIN Branko, REJEC-BRANCELJ Irena, REPOLUSK Peter, SPES Metka

NARAVNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI FRENŠTATSKEGA IN ZGORNJE GORENJSKE

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 5 str.

PROUCEVANJE GOSPODARSKE VLOGE VODA IN VARSTVO OKOLJA

- Za objavo v G.O. 36 (1989), št.3, tip., 3 str.

Skupaj z:

VAISHAR Antoni, PELC Stanko, PIRY Ivo, RAVBAR Marjan, REJEC-BRANCELJ Irena, SPES Metka

SOCIALNO-EKONOMSKO OKOLJE FRENŠTATSKEGA (IN ZGORNJE GORENJSKE)

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 7 str.

VPLIV CESTNEGA PROMETA NA DEGRADACIJO OKOLJA

- Za objavo v G.O. 36 (1989) št. 3, tipk., 3 str.

GENORIO Rado

ARGENTINA KOT MIGRACIJSKA DEŽELA IN MIGRACIJE SLOVENCEV

- Referat na: Ilešičevih dnevih, Ljubljana, 24.febr., 1989.
Tipk. 17 str.

CHARACTERISTIC OF THE DEVELOPMENT OF THE SLOVENE SETTLEMENT IN
BUENOS AIRES

- Referat na: American Studies Association Canadian Association
for American Studies. Toronto, 2.-5. 1989. tipk., 10 str.

LA INMIGRACION YUGOSLAVIA EN LA REPUBLICA ARGENTINA

- Predavanja na: de
investigaciones sobre America Latina. Grupo de Trabajo:
"Migraciones". Dunaj, 1.-2.oktober 1989.

KLADNIK Drago

GEOGRAFSKO PROUČEVANJE MEGLE

- Za objavo v GO, 36 (1989), št. 3-4, tipk., 15 str.

KMECKI TURIZEM - navodila za proučevanje raziskovalcev na
področju geografije.

- Za objavo v GO, 36 (1989) št. 3-4, tipk., 3 str.

USMERJENOST KMETIJSKE PROIZVODNJE - navodila za proučevanje
mladih raziskovalcev na področju geografije

- Za objavo v: GO, 36 (1983), št. 3-4, tipk., 10 str.

MIHEVC Bibijana

KAJ NAM LAHKO POVEDO STARI ZEMLJEVIDI?

- Za objavo v: GO 36 (1989), št. 3, tipk., 3 str.

VI.

NATEK Marjeta

MELIORACIJE IN OKOLJE

- Za objavo v: GO, 36 (1989), št. 3, tipk., 7 str.

STALIŠČE DO POBUDE ZELENIH V ZVEZI Z MELIORACIJAMI

- Za: Komisijo za varstvo človekovega okolja pri Skupščini SRS.
Tipk., 5 str.

PAVLIN Branko

Skupaj z:

SPES Metka

INVENTARIZACIJA EKOLOŠKEGA STANJA IN PRESOJA URBANISTIČNIH
ZASNOV NOVE GORICE

- Inštitut za geografijo Univerze E.Kardelja v Ljubljani, 1989.
tipk., 13 str.

Skupaj z:

VLČEK Vladimir, ZAPLETALOVA Jana

INTERAKCIJA VPLIVOV GOSPODARSKE DEJAVNOSTI NA ŽIVLJENJSKO
OKOLJE FRENŠTATSKEGA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 9 str.

Skupaj z:

QUITT Evžen, BRICELJ Mitja, REJEC-BRANCELJ Irena, REPOLUSK
Peter, SPES Metka

NARAVNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI FRENŠTATSKEGA IN ZGORNJE
GORENJSKE

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 5 str.

VII.

RAVBAR Marjan

NOVEJŠI RAZVOJ NASELIJ V RADOVLJIŠKI KOTLINI

- Sbornik praci 18. Využití moderních metod pro geograficky
vijskum životního prostředí. Sbornik referatu z 1.
češkoslovensko-jugoslavskeho seminare konaneho v Brne, 1987.
Brno, 1988. Str. 135-151, 8 cit.lit., 10 kart.

NOVEJŠI TOKOVI URBANIZACIJE V SLOVENIJI

- Dela 6. Geografija in aktualna vprašanja prostorskega
razvoja. Ljubljana, 1989, str. 218-227, 9 cit.lit., 1 karta.

Skupaj z:

SPES Metka

SPLOŠNI GEOGRAFSKI ORIS ZGORNJE GORENJSKE

- Sbornik praci 18. Využití moderních metod pro geograficky
vijskum životního prostředí. Sbornik referatu z 1.
češkoslovensko-jugoslavskeho seminare konaneho v Brne, 1987.
Brno, 1988. Str. 35-41, 3 cit.lit., 1 karta, 1 tabela.

Skupaj z:

BUČEK Antoni, LACINA Jan, SPES Metka

SEDANJE STANJE ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA NA FRENŠTATSKEM IN ZGORNJEM GORENJSKEM TER TREND BODOČEGA RAZVOJA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 11 str.

Skupaj z:

VAISHAR Antonin, BRICELJ Mitja, PELC Stanko, PIRY Ivo,

REJEC-BRANCELJ Irena, SPES Metka

SOCIALNO-EKONOMSKE OKOLJE FRENŠTATSKEGA (IN ZGORNJE GORENJSKE)

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 7 str.

NOVEJŠI TOKOVI URBANIZACIJE V SLOVENIJI

- Referat na: 1.češko-francoskem kolokviju: Regionalni aspekti
preobrazbe živiljenjskega okolja. Dolni Vestanice, Brno, CSSR.
Tipk., 10 str., 7 cit.lit.

VIII.

REJEC BRANCELJ Irena

Skupaj z:

VLCEK Vladimir, ZAPLETALOVA Jana, BRICELJ Mitja, PAVLIN Branko,
PELC Stanko, SPES Metka
INTERAKCIJA VPLIVOV GOSPODARSKE DEJAVNOSTI NA ŽIVLJENJSKO
OKOLJE FRENŠTATSKEGA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20, Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 9 str.

KMETIJSKE DELOVNE ORGANIZACIJE, ENERGIJA IN OKOLJE

- Za objavo v: GO, 36 (1989), št. 3, tipk., 5 str.

Skupaj z:

QUITT Evžen, BRICELJ Mitja, PAVLIN Branko, REPOLUSK Peter, SPES
Metka
NARAVNO GEOGRAFSKE ZNACILNOSTI FRENŠTATSKEGA IN ZGORNJE
GORENJSKE

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 5 str.

Skupaj z:

VAISHAR Antonin, BRICELJ Mitja, PELC Stanko, PIRY Ivo, RAVBAR
Marjan, SPES Metka
SOCIALNO-EKONOMSKO OKOLJE FRENŠTATSKEGA (IN ZGORNJE GORENJSKE)

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske
značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 7 str.

UPORABA UMETNIH GNOJIL IN ZASČITNIH SREDSTEV Z GEOGRAFSKEGA
VIDIKA VARSTVA OKOLJA

- Za objavo v: GO 36 (1989) št. 3, tipk., 5 str.

REPOLUSK Peter

BIOGEOGRAFSKI ORIS ZGORNJE GORENJSKE

- Sbornik praci 18. Využití moderních metod pro geografický
výzkum životního prostředí. Sbornik referatu z 1.
československo-jugoslaveského semináře konaného v Brně, 1987.
Brno, 1988. Str. 83-88, 16 cit.lit.

PREBIVALSTVENA ANALIZA DEPOPULACIJSKEGA OBMOČJA ALI NASELJA

- Za objavo v: GO, 36 (1989) št. 3, tipk., 7 str.

IX.

Skupaj z:

QUITT Evžen, BRICELJ Mitja, PAVLIN Branko, REJEC-BRANCELJ Irena, SPES Metka

NARAVNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI FRENŠTATSKEGA IN ZGORNJE GORENJSKE

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 5 str.

METODOLOGIJA INDETIFIKACIJE ETNICNE STRUKTURE PREBIVALSTVA V INDUSTRIJSKI DRUŽBI

- Referat za posvetovanje: Manjšine za jutrišnjo Evropo. Ljubljana, junij 1989. Tipk., 10 str., 9 cit.lit.

SPES Metka

NEGATIVNI VPLIVI INDUSTRIJE IN PROBLEMATIKA ONESNAŽENOSTI ZRAKA

- Sbornik praci 18. Využiti modernich metod pro geograficky vijskum životniho prostredi. Sbornik referatu z 1. češkoslovensko-jugoslavskeho seminare konaneho v Brne, 1987. Brno 1988. Str. 115-125, 8 cit.lit., 3 diagrami.

Skupaj z:

RAVBAR Marjan

SPLOŠNI GEOGRAFSKI ORIS ZGORNJE GORENJSKE

- Sbornik praci 18. Využiti modernich metod pro geograficky vijskum životniho prostredi. Sbornik referatu z 1. češkoslovensko-jugoslavskeho seminare konaneho v Brne, 1987. Brno, 1988. Str. 35-41, 3 cit lit., 1 karta.

VARSTVO OKOLJA IN MEDNARODNO SODELOVANJE

- Slovenija 88.. SAZU Svet za proučevanje varstva okolja. Ljubljana, 1989. Str. 152-161, 16 cit.lit.

Skupaj z:

MIKULIK Oldrich, BUČEK Antonin

GEOGRAFSKO PROUČEVANJE ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA (TEORETICNO-METODOLOŠKI PRISTOP)

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 6 str.

Skupaj z:

VLČEK Vladimir, ZAPLETALOVA Jana, BRICELJ Mitja, PAVLIN Branko, PELC Stanko, REJEC BRANCELJ Irena

INTERAKCIJA VPLIVOV GOSPODARSKE DEJAVNOSTI NA ŽIVLJENJSKO OKOLJE FRENŠTATSKEGA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 9 str.

X.

Skupaj z:

QUITT Evžen, BRICELJ Mitja, PAVLIN Branko, REJEC-BRANCELJ Irena, REPOLUSK Peter

NARAVNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI FRENŠTATSKEGA IN ZGORNJE GORENJSKE

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 5 str.

ODNOS PREBIVALSTVA DO POJAVOV ONESNAŽENOSTI OKOLJA

- Za objavo v: GO 36 (1989) št. 3. Tipk., 3 str.

Skupaj z:

BUČEK Antoni, LACINA Jan, RAVBAR Marjan

SEDANJE STANJE ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA NA FRENŠTATSKEM IN ZGORNJEM GORENJSKEM TER TREND BODOČEGA RAZVOJA

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravnogeografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 11 str.

Skupaj z:

VAISHAR Antonin, BRICELJ Mitja, PELC Stanko, PIRY Ivo, RAVBAR Marjan, REJEC BRANCELJ Irena

SOCIALNO-EKONOMSKO OKOLJE FRENŠTATSKEGA (IN ZGORNJE GORENJSKE)

- Za objavo v: Geographica Slovenica 20. Naravno geografske značilnosti Frenštatskega in Zgornje Gorenjske. 7 str.

SOCIALNO-GEOGRAFSKA PROUCEVANJA NASELIJ

(smiselno predvsem za ruralna naselja)

- Za objavo v: GO 36 (1989), št. 3, tipk. 3 str.

RAZISKOVALNO DELO SREDNJEŠOLCEV

- Predavanje v okviru Ilešičevih dnevov 25. febr. 1989.

PROBLEMI PODATKOVNE BAZE PROUCEVANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

- Referat na: Kongresu jugoslovanskih geografov, Priština, sept. 1989. Tipk., 5 str.

Skupaj z:

Branko PAVLIN

INVENTARIZACIJA EKOLOŠKEGA STANJA IN PRESOJA URBANISTICNIH ZASNOV NOVE GORICE

- Inštitut za geografijo Univerze E. Kardelja v Ljubljani, 1989. Tipk. 13 str.

POROČILO O DELU V LETU 1989

Inštitut za geografijo Univerze je v preteklih letih poizkušal razviti metodologijo za sistematičen in poenoten pristop kvantitativnega obravnavanja posameznih mezoregij in njim pripadajočih mikroregij. Prav tako smo skušali poiskati rešitve za kartografske ponazoritve. Naša prizadevanja so bila usmerjena k iskanju tistih minimalnih kazalcev in testiranja njihove uporabnosti, ki bi zagotovili kar najboljše poznavanje značilnosti za posamezne mezoregije in uporabo najnovejših podatkovnih baz.

Sugestije recenzenta so pokazale, da smo pri svojih prizadevanjih pretirano zanemarili vsebinsko zasnovo, obenem pa smo pretirano vztrajali pri možnih tehničnih rešitvah, pogosto tudi na račun same vsebinske kvalitete. Zato in tudi ker se zavedmo, da kvaliteta predstavitev sloni zlasti na dobrih scenarijih, temelječih na specifičnih lastnostih mezoregij ter iskanju medsebojnih zvez med pokrajinskimi elementi znotraj njih, smo se odločili, da si za potrebe nadaljnjega proučevanja posamezni avtorji izdelajo podrobnejše vsebinske zasnove. Skupno izhodišče naj bi izdvojilo regionalne specifičnosti, predstavitev tistih povezav, ki so bistvene za razumevanje značilnosti in razvojnih problemov v mezoregijah ter opredelitev zaporedja v pristopu k podrobnejšim obravnavam. Prav tako naj bi določili mesto za obravnavo posameznih ključnih elementov v proučevanih enotah.

Podrobnejša proučitev na primeru Vipavske doline je pokazala, da striktno razmejevanje po katastrskih občinah ni umestno. S tem smo meje posameznih mezoregij v določenih primerih povsem umetno potegnili tako, da smo posegli v osrčje sosednjih mezoregij in tako priključili oziroma zanemarili dele območij, ki v posamezne mezoregije dejansko ne sodijo. Žal je značilnost katastrskih občin ravno ta, da vključujejo kar najbolj različne naravnopokrajinske enote, tako da je vaški atar kar najbolj pester. Ker pa so naše razmejitve oprte predvsem na pokrajinsko - ekološke členitve, je logično, da je prišlo do navedenih neskladij. Vendar obenem predstavljajo katastrske občine nepogrešljivo podatkovno osnovo, ki omogoča iskanje mnogih povezav v pokrajini, ki odražajo sintetična spoznanja (človek - naselje - zemljišče). Prav tako so na nivoju katastrskih občin predvidene tudi nekatere grafične ponazoritve. Zato smo se odločili za sekanje katastrskih občin le v nujnih primerih.

Kot rezultat ponovnega pretresa prvotno predlaganih razmejitev je nastala korekcija meja, ki smo jo predstavili na karti v merilu 1 : 400 000. Na kartah v merilu 1 : 100 000 smo podrobno prikazali predlagane razmejitve za posamezne mezoregije. Pričakujemo morebitne dodatne sugestije. Utemeljitev predlaganih sprememb so podane pri tekstualnih delih na nivoju posameznih mezoregij.

Pri ponovnem pretresu prvotno predlaganih razmejitev je prišlo do dveh bistvenih sprememb. Na eni strani se je pokazala potreba po združitvi relativno majhne mezoregije Goriška ravan z Vipavsko dolino, na drugi strani pa smo prvotno enotno mezoregijo Krim in Bloke razdelili na dve enoti: Krimsko-Mokrško hribovje s Pokojiško planoto ter Bloke in Potočansko.

I. MAKROREGIJA: PRIMORSKA SLOVENIJA

Peter Repolusk

KOPRSKO PRIMORJE

Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija Koprsko primorje zajema zahodni, pretežno flišni del severne Istre, ki se nahaja v okviru Slovenije. Za območje se v omenjenem, včasih pa tudi nekoliko širšem ali ožjem obsegu uporabljajo še imena Koprsko, Koprščina, Obala, Slovenska obala, Slovensko primorje. V tisti literaturi, ki upošteva predvsem geološko in litološko zgradbo za Istro kot celoto je pogosto ime tudi "siva Istra" (poimenovanje za flišno območje, ki se nadaljuje na Hrvaško). Mezoregijo omejuje na severu državna meja z Italijo, na jugu republiška meja s Hrvaško, na vzhodu pa stik s kraškim svetom Podgorske planote ali Podgorskega krasa.

Območje v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami označuje vrsta posebnosti:

- lega ob morju
- najmočnejši submediteranski vplivi v klimi in vegetaciji
- zelo močno prepletanje slovenskih in romanskih potez v kulturni podobi pokrajine
- posebna politično-geografska, gospodarska in prometna vloga pokrajine
- posebnosti zlasti v povojnem razvoju prebivalstva ter prisotnost italijanske narodnostne skupnosti

Notranja členitev območja ter problemi razmejevanja

Predvsem zaradi razlik v gospodarskem in prebivalstvenem razvoju mezoregijo delimo na dve mikroregiji:

- območje ob morju ter v neposrednem zaledju z delovnim imenom Obala (v literaturi se pojavlja tudi ime Šavrinska obala)
- Šavrinsko flišno gričevje v notranjosti

Prva mikroregija je morfološko različna, saj obsega aluvialne ravnice Rižane, Badaševice in Dragonje, apneno ploščo pri Izoli, na Miljskem polotoku, pri Piranu, Portorožu in Luciji pa se flišno gričevje spušča neposredno k morski obali. Značilnosti, ki jo vežejo v homogeno celoto so zlasti v sorodnih prebivalstvenih, gospodarskih in prometnih značilnostih. Razmejitev med

obalnim in flišnatim svetom Šavrinskega gričevja je na območju občin Piran in Izola razmeroma enostavna, v okolici Kopra kot osrednjega centralnega naselja regije pa so se procesi urbanizacije in industrializacije širili globlje v notranjost. Zato ob obalni mikroregiji prištevam tudi naselja na Vanganelškem polju in njegovem obodu ter naselja na robu flišnega gričevja, ki so bila v svojem razvoju tesno povezana z urbanimi jedri: Pobegi, Čežarji, naselja na Miljskem polotoku od Debelega rtiča do Škofij.

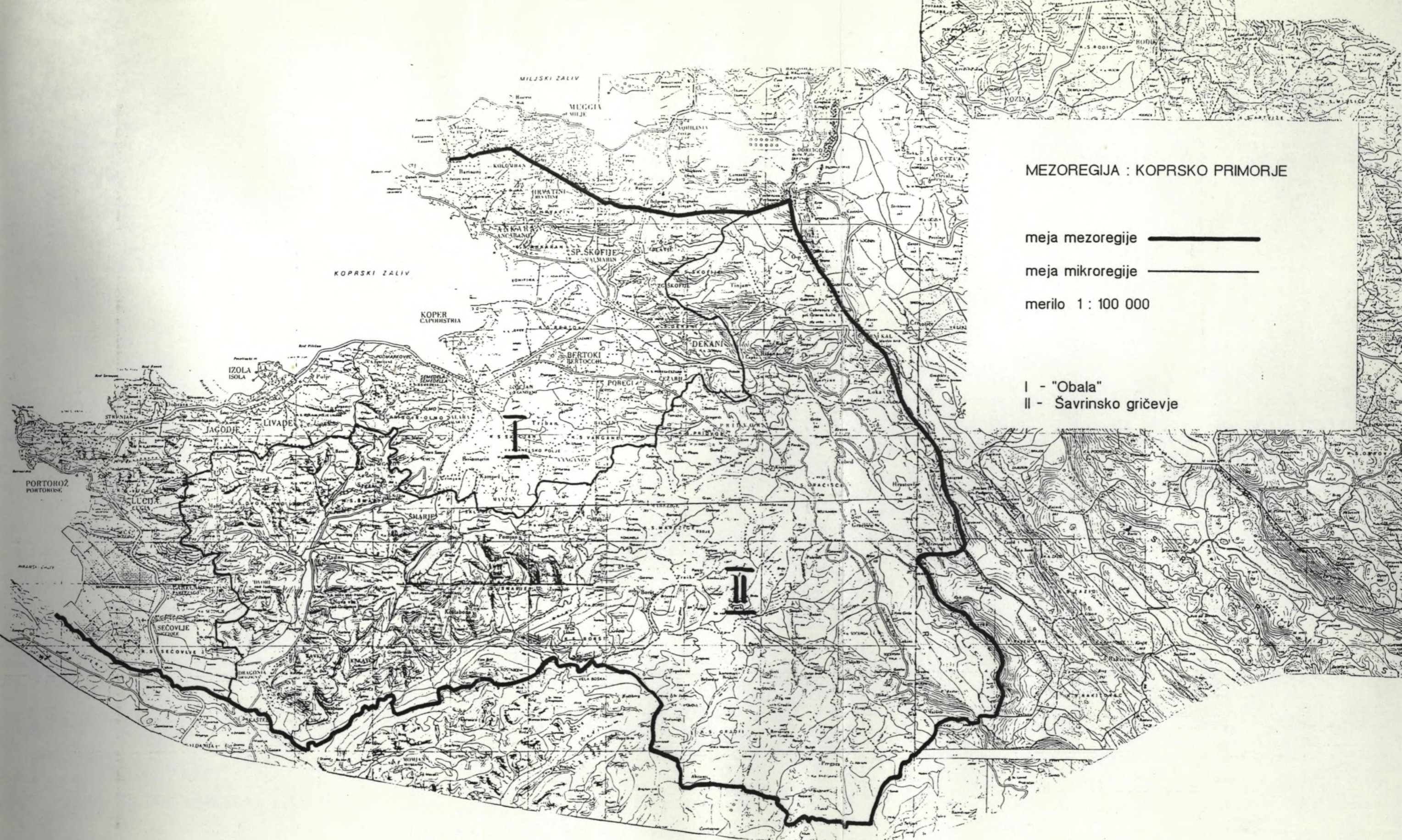
Razmejitev med Obalno in Šavrinskim gričevjem v precejšnji meri poteka po mejah katastrskih občin. Vzrok je predvsem v tem, da so številna naselja sestavljena iz skupine manjših zaselkov ali naselbinskih enot, ki so raztresene po celotni površini katastrske občine (npr. Kampil, Bonini, Škofije, Ankaran).

Šavrini ali Šavrinsko gričevje v naši regionalizaciji obsega območje od Ospja in Timjana na severu, Črnega kala in Mavraža na vzhodu ter do meje z obalno mikroregijo na zahodu in severozahodu. Območje se od prejšnje mikroregije razlikuje ne le po svoji reliefni razgibanosti, pač pa tudi v družbenogeografskih značilnostih. Mikroregija je morfološko, naselbinsko in gospodarsko razmeroma homogena, razen njenega jugovzhodnega predela. Meja proti kraški pokrajini na vzhodu poteka do naselja Loka po dobro začrtani kraški stopnji nad Ospom in Črnim kalom. Južno od tod, vse do meje s Hrvaško, pa se Podgorska planota proti flišnim območjem spušča v večih stopnjah, za litološko zgradbo pa so značilni hitro menjajoči se pasovi fliša in paleogenskih apnenec. Nad flišne in aluvialne depresije (vale) pri Kubedu, Gračiču, Lukinih, Dvorih, Mavražu, Smoknici in v Hrastaveljskem dolu se dvigajo sklenjeni kraški hrbti. Poselitev, kmetijska dejavnost ter prometne povezave, ki so v ostalem delu mikroregije vezani na slemena, so tu osredotočeni v dolinah. Območje smo zaradi klimatskih značilnosti, značilnosti tradicionalnega gospodarstva ter možne gravitacijske povezave z obalnimi mesti uvrstili v mikroregijo Šavrinskega gričevja, kraško površje pa bo vrednoteno kot poseben pojav.

Vsebinska področja za oblikovanje tekstualnega dela

- oris geneze reliefa ter litološka sestava območja
- značilnosti morja in morske vode v tem delu Tržaškega zaliva
- označba osnovnih značilnosti klime, predvsem sredozemskih elementov, ter njen vpliv na naravno vegetacijo
- zgodnja poselitev območja; ena od slovenskih pokrajin, kjer ima kulturna pokrajina najdaljšo tradicijo; spremembe v naravni vegetaciji in oblikovanosti tal (kulturne terase) zaradi intenzivne obdelave in goste obljudenosti
- oris nekdanje vloge gospodarskih dejavnosti, vezanih na morje

- opis razvoja urbanih naselij
- vpliv pogostega spreminjanja politične pripadnosti območja
- spremembe v gospodarski orientaciji območja po priključitvi k Sloveniji oziroma Jugoslaviji
- migracijska gibanja ter spreminjanje etnične strukture prebivalstva
- položaj in razvojne značilnosti italijanske narodnostne skupnosti
- polarizacija v razvoju na obalni pas in gričevnato notranjost ter negativen vpliv le-tega na gospodarsko in prebivalstveno strukturo Šavrinskega gričevja
- negativen vpliv velike gostote poselitve ter velikega števila gospodarskih dejavnosti na ozkem obalne pasu ter varstvo naravnega in kulturnega okolja

MEZOREGIJA : KOPRSKO PRIMORJE

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - "Obala"
- II - Šavrinsko gričevje

Peter Repolusk

SLOVENSKA KRAŠKA ISTR

Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija zavzema vzhodni del območja, ki je v Avstroogrski sodila pod deželo Istro. Na severozahodu jo omejuje državna meja z Italijo, na jugu republiška meja s Hrvaško, na zahodu mezoregija Koprškega primorja, na vzhodu flišni Brkini, od Krasa pa jo ločijo severozahodni odrastki Brkinov in greben z najvišjim vrhom Veliko Gradišče (741 m). Območje je najbolj severen odrastek bele ali kraške Istre, ki v Sloveniji in na Hrvaškem zapira polotok proti notranjosti. Za pokrajino v celoti se zlasti v starejši literaturi uporablja ime Čičarija oziroma slovenski del Čičarije. Vendar je ime v tem obsegu manj primerno, saj se navezuje na območje poselitve potomcev uskoškega prebivalstva. Le-to je vezano na Slavniško pogoje, ki se nadaljuje v Hrvaško Istro, kjer je jedro Čičarije, na slovensko etnično ozemlje sega le v manjšem obsegu.

Območje je v svojih naravno in družbenogeografskih potezah precej bolj heterogeno kot sosednje mezoregije. Združuje predele, za katere je značilna sredobežnost - manjši centralni kraji se krepijo šele v zadnjih desetletjih, depopulacija in z njo povezana propadanje kulturne pokrajine ter agrarnega gospodarstva so pojavi, ki trajajo že celo dvajseto stoletje.

Notranja členitev območja ter problemi razmejevanja

Mezoregijo bomo v regionalnogeografski obdelavi delili na tri mikrorregije:

- Podgorski kras
- Slavniško pogorje s slovenskim delom Čičarije
- Podgrajsko (Matarsko ali Materijsko) podolje

Mejo mezoregije na vzhodu predstavlja meja med flišnim gričevjem Koprškega primorja in Podgorskim krasom na paleogenskih apnenicah. O razmejevanju smo spregovorili že v poglavju o Koprskem primorju. Do naselja Loka poteka meja po ostrem kraškem robu nad Ospom in Črnim kalom. Južneje se Podgorski kras spušča proti flišnemu gričevju v več stopnjah. Menjavanje prog fliša in paleogenskega apnenca se prične že na Podgorskem krasu, nad naselji Rakitovec in Zazid. Zelo jasne meje, temelječe na litološki ali geomorfološki zgradbi, na jugu med obema regijama ni. Zato smo k flišnemu gričevju šteli predele, kjer so flišni in aluvialni

zatoki v depresijah obsežnejši in pomembnejši za razvoj kmetijske dejavnosti. Naslednji faktor razmejitve med fišno pokrajino z nekaterimi kraškimi elementi ter Podgorskim krasom je v nadmorski višini naselij in s tem povezanimi razlikami v klimi. Naselja med Kubedom in Mavražom leže v nadmorski višini 150 do 220 m, naselja na Podgorskem krasu pa v nadmorski višini 380 do 540 m.

Meja Podgorskega krasa s Podgrajskim podoljem na severu poteka po dolini Glinščice. Zato pripada mikroregiji še manjša flišna enota pri Ocizli in Klancu. Meja med Podgorskim krasom in Slavnikom s Čičarijo je litološka in geomorfološka meja med paleogenskimi in krednimi apnenci, poteka pa tik nad naselji Prešnica in Podgorje, kjer se Slavniško pogorje zelo hitro dviga nad okoliški svet.

Meja med mikroregijama Slavniško pogorje s Čičarijo ter Podgrajskim podoljem je izrazita na severu, pri Kozini-Hrpeljah in Materiji, kjer se Slavnik zelo hitro vzpenja nad okolico. V osrednjem in jugovzhodnem delu pa je meja med podoljem in slovenskim delom Čičarije (naselja Poljane, Golac in Skandaščina) manj jasna. V celoti poteka po litološko enakem območju (močno zakraseli kredni apnenci), ki se počasi dviga proti najvišjim delom Slavniškega pogorja.

V mikroregijo Podgrajsko podolje smo vključili tudi manjše območje okrog Vrhpolja in Krvavega Potoka, ki je od ostalih delov Kraške slovenske Istre orografsko ločeno. Meja med podoljem ter flišnim hribovjem Brkinov, ki je hkrati meja mezoregije, teče po geološki meji med flišem in paleogenskimi apnenci. K podolju smo šteli tudi suhe doline in naselja v njihovi neposredni bližini, ki leže na stiku krasa in nekrasa (Rodik, Skope, Brezovica, Hotična, Slivje, Loče, Ritomeče, Hrušica).

Razmejevanje med mezo in mikroregijami kaže prav na primeru Slovenske kraške Istre nekatere slabosti, saj enotno opredeljen kriterij razmejevanja skoraj ni mogoče, ampak gre za splet geomorfoloških, litoloških, klimatskih, gravitacijskih, kulturno-geografskih, etnoloških in upravnih dejavnikov. Ostro razmejevanje v pokrajini je v nekaterih primerih problematično, saj loči območja, ki so gravitacijsko, gospodarsko in prebivalstveno med seboj močno prepletена.

Vsebinska področja za oblikovanje tekstualnega dela

- oris geneze reliefa ter litološka sestava območja
- značilnosti naravnih elementov kraške pokrajine
- kontaktni kras in ostali kraški fenomeni v pokrajini
- klimatski faktorji v pokrajini s posebnim ozirom na orografsko pregrado
- naravno-ekološki kompleks, raba tal in tradicionalno gospodarstvo v preteklosti
- depopulacija ter z njo povezane spremembe v razvoju naselbinskega omrežja in gospodarskih osnov pokrajine
- vpliv procesov v novejši dobi: razvoj lokalnih centrov, prometna vloga območja
- etnološke in kulturno-geografske posebnosti območja

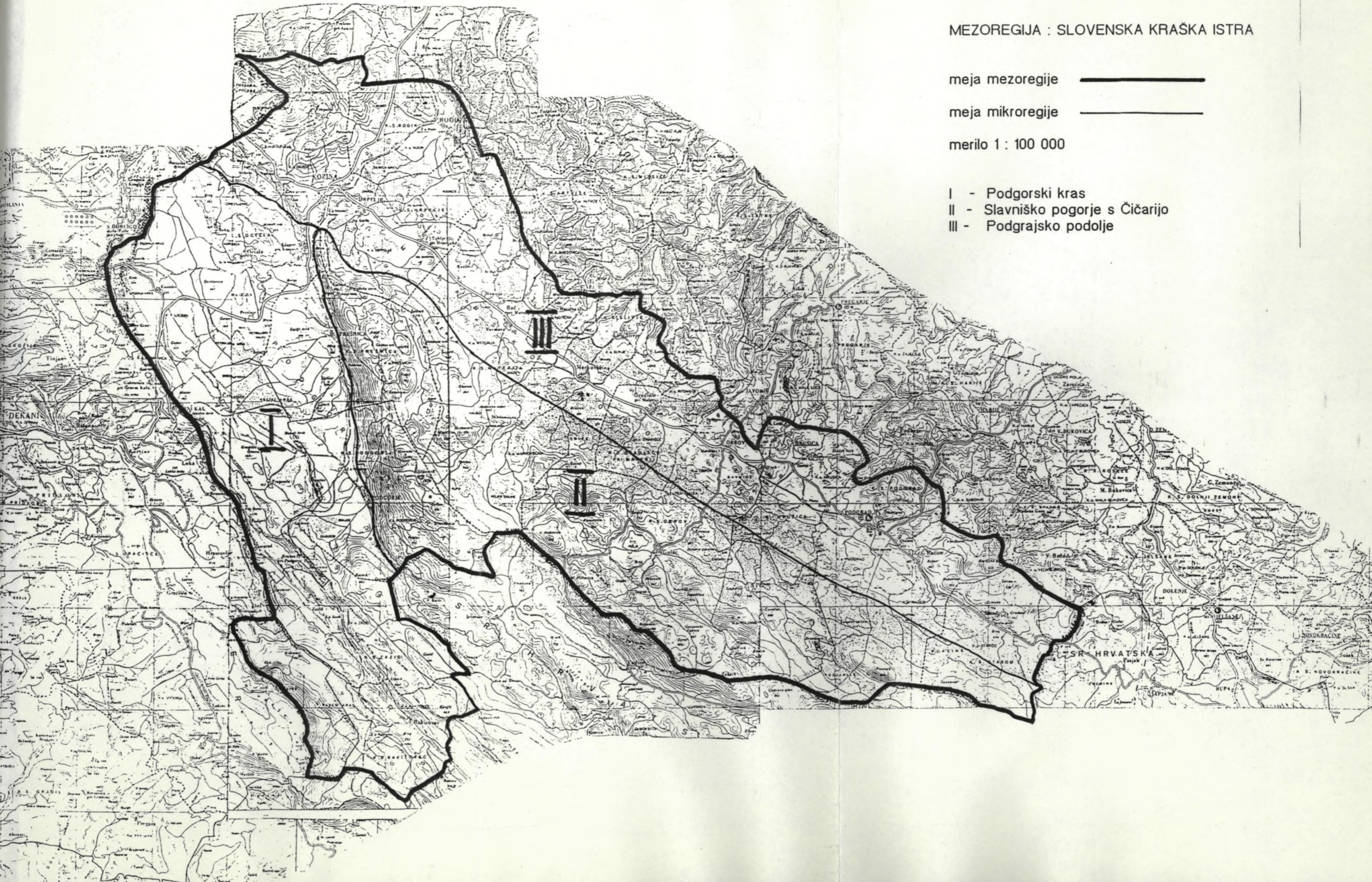
MEZOREGIJA : SLOVENSKA KRAŠKA ISTRA

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - Podgorski kras
- II - Slaviško pogorje s Čičarijo
- III - Podgrajsko podolje

Metka Spes

BRKINI Z DOLINO NOTRANJSKE REKE

Območje oz. mezoregijo sestavljata dve mikroregiji:

- Ilirskobistriška kotlina z zgornjo dolino Notranjske Reke,
- Brkini s spodnjo dolino Notranjske Reke.

Pri razmejitvi mezoregije od sosednjih smo morali pogosto odstopati od predvidenega upoštevanja meja katastrskih občin, ker smo v prvi vrsti upoštevali: reliefne značilnosti (SV strmi rob doline oziroma kotline na 800 - 1000 m n.v. - domačini ga imenujejo Podgora - meja je na prehodu strmega roba doline v položnejše podnožje snežniške planote), petrografske značilnosti (meja fliša in apnenca - na meji flišnih Brkinov ter kraških Brgudskega in Podgrajskega oziroma Matarskega podolja), delno pa tudi družbeno-geografske poteze oziroma funkcijsko povezanost naselij in zaselkov (naselja na JZ vznožju Brkinov so bolj vezana na Matarsko podolje kot obratno, čeprav nekatera med njimi oziroma njihove kmetijske površine ležijo še na flišu - primer Slivje).

Skupne značilnosti celotnega območja:

- območje fliša (eocenski); lapor, peščenjak
- normalen (nekraški) relief z vodotoki
- na flišu rahlo kislá do nevtrálna prst
- za razliko od kraške okolice, več vegetacije
- višji svet (nad 500 m)
- prevladuje celinsko podnebje na prehodu iz mediteranskega

Za razliko od spodnje doline Notranjske Reke je zgornja dolina širša, z največjo uravnavo v Ilirskobistriški kotlini, značilna je asimetrija pritokov Reke (le z leve strani). Po obliki zgornje doline je mogoče sklepati, da ni v celoti rečno izoblikovano ampak, da je v veliki meri tektonska. Široko dolinsko oziroma kotlinsko dno je delno zamočvirjeno, ob levih pritokih Reke so zelo pogost pojav izgoni.

Flišni SV rob doline je razmeroma strm zaradi narivov apnenca. Na vmesnih položnejših flišnih pobočjih so še danes njive, strmejša pobočja pa so v preteklosti še kosili, danes pa so že izdatno zaraščena. V preteklosti je bilo tod pomembno pašništvo (ovce so vodili vse do Like).

Najugodnejše pogoje za poljedelstvo pa nudijo široke aluvialne ravnice ter terase na levem robu Reke. Razen Ilirske Bistrice ni večjih naselij. Administrativno, zaposlitveno, kulturno središče celotne mezoregije je Ilirska Bistrica (sestavljeno iz naselij Bistrica in Trnovo). Mesto ima lesno in kemično industrijo, ki imajo poleg gospodarskega pomena žal tudi negativno vlogo pri onesnaževanju okolja (predvsem Reke, ki ima neposreden negativen vpliv na Rakov Škocjan), pa tudi zraka. Podrobneje bo potrebno proučiti možnosti za nastajanje kotlinske inverzije oziroma po mnenju domačinov pogostejše nastajanje megle in pomena le-teh pri zadrževanju onesnaženega zraka).

Danes ima Ilirska Bistrica tudi pomembno prometno vlogo ob magistralni cesti proti Kvarnerju, vendar jo bodo načrtovane avtoceste verjetno obšle.

Brkini so flišno hribovje - dvignjeni nad svojo okolico tudi do 800 m n.v. (Čeprav je 2/3 Brkinov na višini 400-600 m).

Brkini predstavljajo razvodje (SV potoki v Reko, na J pa v Podgrajsko dolino, kjer na apnencu poniknejo, zato je ob JZ vznožju Brkinov vrsta slepih dolin). Tu so na stiku apnenca in fliša lepo vidno nakazane meje (ponekod skoraj kot črte, na apnencu grmičevje na flišu gozdne vegetacije.)

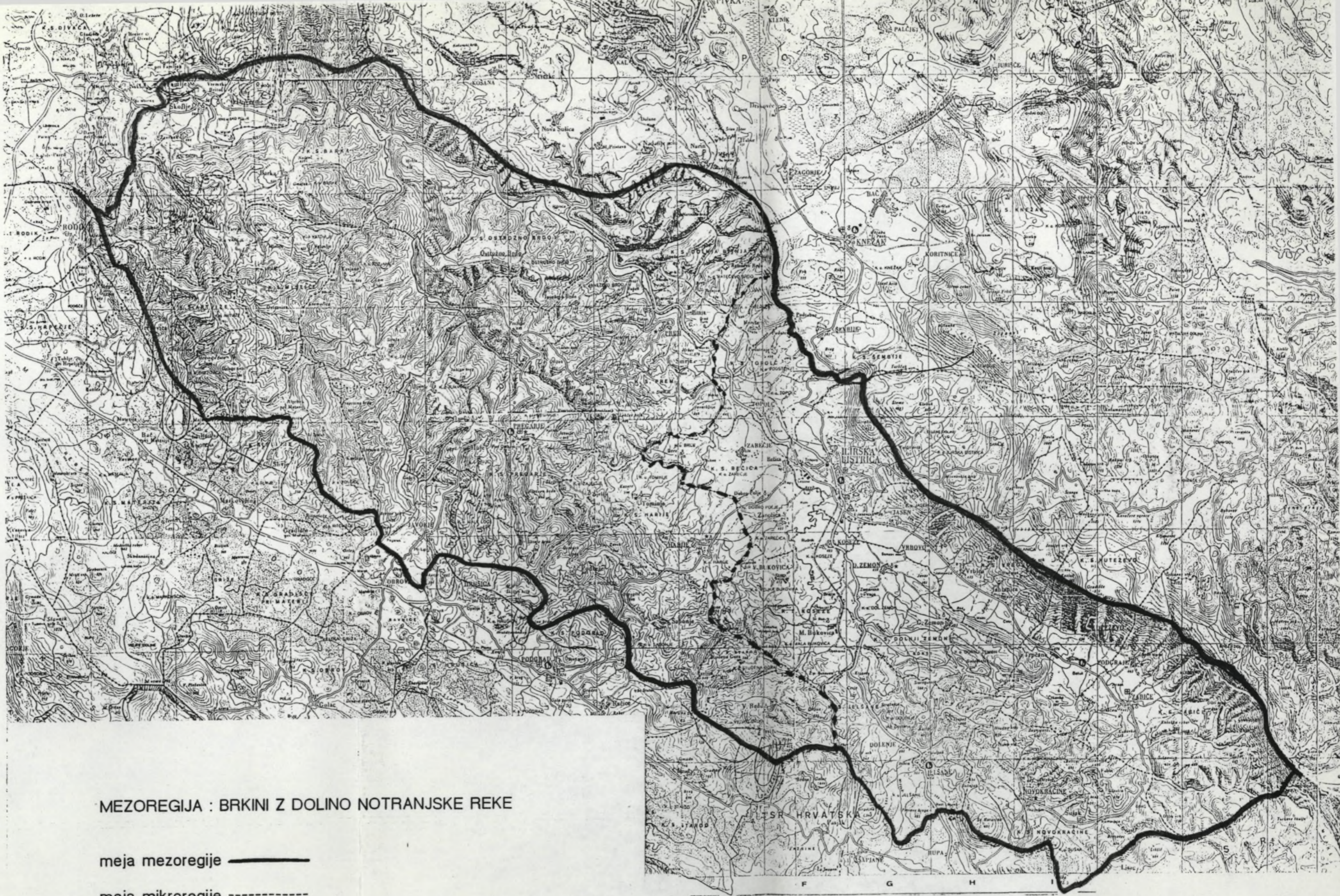
Mehkejši laporji in apnenci hitreje razpadajo kar je primerno za sadje, za vinsko trto so mikroklimatske razmere (visoko, menjava hladnega in toplega zraka na prehodu kontinentalne in mediteranske Slovenije) manj primerne. Na slemenih hribovja so gručasta naselja, ki so bila včasih izrazito agrarna. Danes pa je intenzivnejša kmetijska izraba površja na JV, nižjem delu Brkinov, na Zahodnem višjem delu pa je že precej zaraščanja.

Brkini so predvsem v 60. in 70. letih izgubili precej svojega prebivalstva, mlajši so se zaradi slabe prometne povezanosti in pomanjkanja delovnih mest začeli odseljevati. V zadnjem desetletju pa so Brkine prepredli z mrežo sodobnih cest in tako domačinom približali zaposlitvene centre Ilirska Bistrica, Kozina, Podgrad, s solidarnostnimi sredstvi manj razvitemu območju pa so vitalnejša gospodinjstva posodobila tudi kmetovanje (predvsem sadjarstvo).

Današnji zunanji izgled naselij na Brkinih (hiše z obnovljenimi strehami in ostalimi adaptacijami, obnovljena gospodarska poslopja) pa daje vtis vitalne, razvijajoče se pokrajine. Velik del teh inovacij pa gre še vedno na račun zaposlovanja v neagrarnih dejavnostih (mešana gospodinjstva).

Posebnosti mezoregije:

- območje fliša z normalno rečno mrežo
- Brkini v povprečju nad 500 m n.v. - pomembnejše sadjarstvo
- dolina Reke v zgornjem toku razširjena (Ilirskobistriška kotlina) v spodnjem ozka
- nerazvito v preteklosti depopulacijsko območje Erkinov
- prometna prehodnost doline
- pomen Ilirske Bistrice, industrija, onesnaževanje zraka in voda.

MEZOREGIJA : BRKINI Z DOLINO NOTRANJSKE REKE

meja mezoregije —————

meja mikroregije - - - - -

merilo 1 : 100 000

Marjan Ravbar

MATIČNI KRAS

Vsebinska predstavitev mezoregije

1. Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija obsega pokrajino med Tržaškim zalivom (državno mejo) in Vipavsko dolino. Na SZ je omejena prav tako z ostrim - okoli stometrskim robom nad Soško dolino (čeprav je neformalna meja zopet državna meja). V jugovzhodnem delu - Divaškem krasu - mezoregijo omejujejo Brkini in planotasti kras v obliki suhe doline, ki jo imenujemo Podgrajsko podolje.

V primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami območje označuje vrsta posebnosti:

- kras kot pokrajinsko ime
- človek in spreminjanje krasa
- človek in voda na krasu
- izraba tal na krasu, itd.

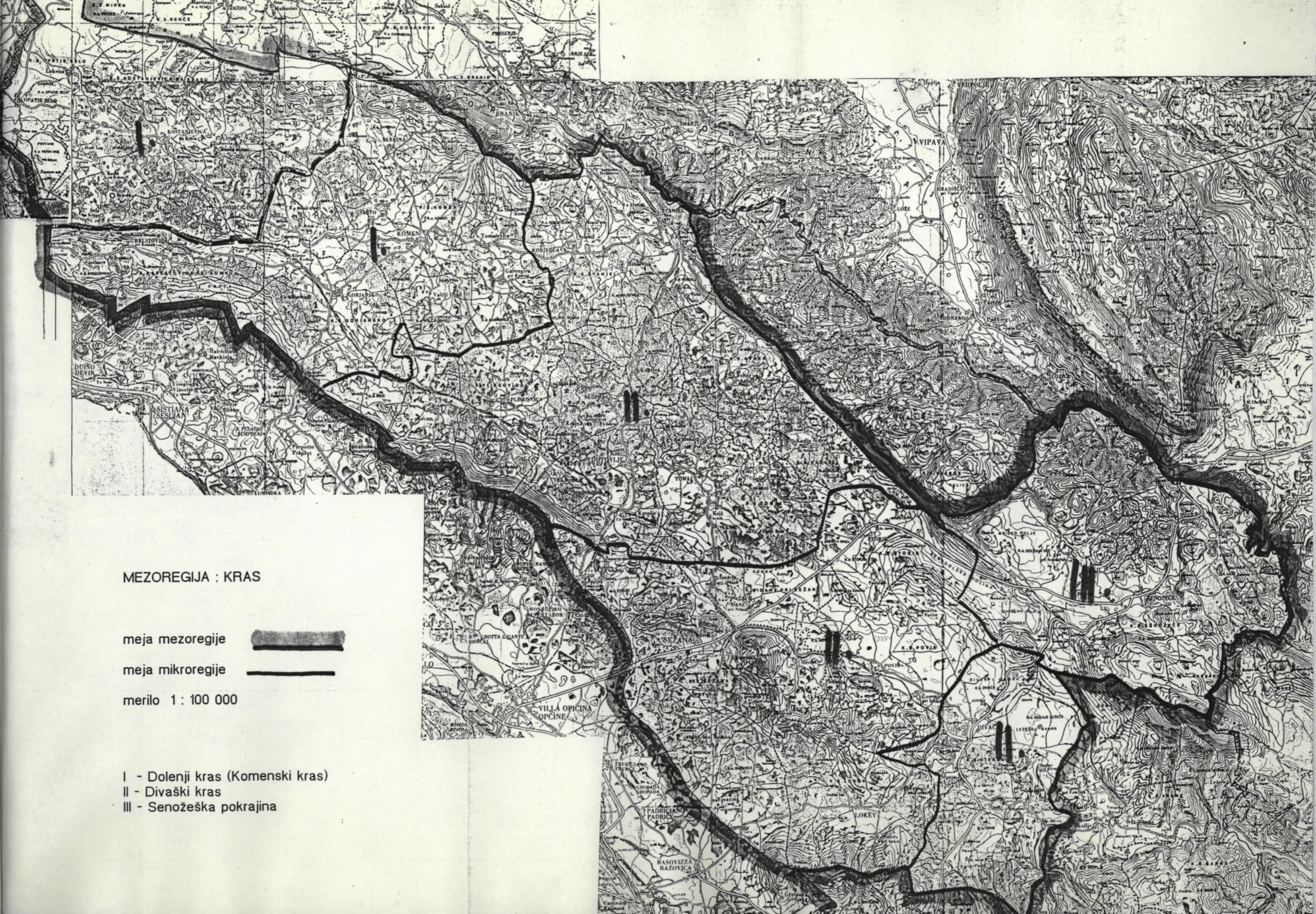
2. Notranja členitev ter problemi razmejevanja

Mezoregijo bomo v regionalno geografski obdelavi delili na tri mikroregije (regionalizacija je kombinacija fizično in družbeno-geografskih kriterijev - predvsem Vrišerjeve in Kokoletove klasifikacije centralnih naselij):

- Dolenji (Komenski) kras kamor sodijo naslednja centralna naselja s svojimi gravitacijskimi zaledji: Kostanjevica na Krasu, Komen, Dutovlje
- Divaški kras (Sežana, Divača)
- Senožeška pokrajina (Senožeče)

3. Vsebinska področja za oblikovanje tekstnega dela:

- oris geneze reliefa ter litološka sestava območja
- značilnosti naravnih elementov kraške pokrajine
- ekološka vloga krasa
- spreminjanja kraškega površja z obdelovanjem
- oznaka osnovnih značilnosti klime (s posebnim ozirom na orografsko pregrado)
- oris historičnih in sodobnih gospodarskih dejavnosti, vezanih na kras
- spremembe v razvoju naselbinskega sistema
- migracijska gibanja, selitvena mobilnost
- prometna vloga - tranzit

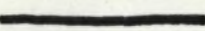

MEZOREGIJA : KRAS

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - Dolenji kras (Komenski kras)
- II - Divaški kras
- III - Senožeška pokrajina

Drago Kladnik

VIPAVSKA DOLINA

Obseg in splošne značilnosti

Pod pojmom Vipavska dolina ne razumemo le doline neposredno ob reki Vipavi, temveč ves široki pas eocenskega fliša, ki se razprostira od Trnovskega gozda in Nanosa na severu do Krasa na jugu. Gre za razmeroma veliko in heterogeno mezoregijo, ki se razteza v smeri vzhod - zahod v dolžino okrog 40 km. Na zahodu smo se odločili priključiti tudi Goriško ravan, ki v okviru Jugoslavije zajema le majhen del območja prodnih nanosov reke Soče, tako da bi bila samostojna proučitev tako majhne mezoregije nesmiselna, obenem pa je dovršen del Spodnje in tudi Srednje Vipavske doline funkcijsko povezan z Novo Gorico kot razmeroma močnim regionalnim središčem.

Za Vipavsko dolino je v prvi vrsti značilna prometna prehodnost, bolj ali manj izrazito submediteransko podnebje, ki predstavlja osnovo za specifične možnosti kmetijske izrabe v okviru naše republike. Reliefno je svet dokaj heterogen, saj se na severu vzpne do grebena Trnovskega gozda, na vzhodu do grebena Nanosa, na jugu pa predstavlja izrazito ločnico Matični Kras. Prodni nanosi Soče tvorijo ravninski svet, večji del Spodnje Vipavske doline pa tvorijo blage flišne gorice, ki se na vzhodu nadaljujejo v višje vzpeta Vipavska Brda. Štjakov greben ima značaj hribovja, medtem ko je v Srednji in Zgornji Vipavski dolini ob sami reki Vipavi in njenih pritokih tudi precej ravnega, zamočvirjenega sveta. Razvojne značilnosti so odvisne predvsem od reliefnih in z njimi povezanih klimatskih potez ter odmaknjenosti od centralnih naselij, ki obenem predstavljajo tudi zaposlitvena središča. Razvoj sekundarnega terciarnega sektorja, vse bolj pomembna prometna funkcija, obmejnost ter izrabljanje komparativnih prednosti v kmetovanju (zgodnji pridelki, submediteranske kulture), predstavljajo pogloblitve značilnosti v razvoju in tudi vse bolj prisotne in izražene dileme v prostoru.

Notranja členitev območja in problemi razmejevanja

Že pri predstavitvi splošnih značilnosti Vipavske doline smo navedli, da reliefne poteze in z njimi povezane klimatske razmere narekujejo notranjo členitev na regije nižjega ranga. Za posamezne mikreregije in še zlasti za svet ob spodnji Vipavi ter ob potoku Lijak je (tudi z zgraditvijo nove cestne povezave z Novo Gorico) značilna tudi močna navezanost na centralna naselja (Novo Gorico, Ajdovščino in Vipavo). Upošteva se oba pogloblitva kriterija: naravnogeografski ter gravitacijski, smo izoblikovali v okviru mezoregije Vipavska dolina naslednjih pet mikreregionalnih enot:

1. Spodnja Vipavska dolina z Goriško ravnijo (aluvialen svet ob Vipavi, prodna nasutina Soče, Spodnje Vipavske Gorice, Nova Gorica in njena gravitacijska funkcija),
2. Srednje Vipavska dolina (gravitacijska navezanost na Ajdovščino, flišna območje s prepletanjem pobočnega grušča na južnih obronkih Trnovskega gozda, ravnica ob Vipavi),
3. Zgornja Vipavska dolina (gravitacijska navezanost na Vipavo, ravnica ob Vipavi, izpostavljena najmočnejšemu delovanju burje, flišne zaplate, poboščni grušč in apnenca na zahodnih obronkih Nanosa, postopen prehod na zahodu mikroregije v Vipavska Brda),
4. Vipavska Brda (gričevnato območje z močno prevlado eocenskega fliša, močna in tradicionalna usmerjenost v vinogradništvo, delna prometna odmaknjenost),
5. Štjakov greben (značaj hribovja s prevlado fliša in prisotnostjo apnenca v južnem delu, prometna odmaknjenost, tradicionalno polikulturno in samooskrbno kmetovanje, močna depopulacija).

Prvotno predlagano razmejitvev smo dodobra korigirali, čeprav smo se v osnovi še vedno naslanjali na razmejitvev po katastrskih občinah, smo v mnogih primerih le-te presekali. Tako smo sekali na skrajnem severozahodu K.O. Solkan, katere ravninski del smo šteli k Spodnji Vipavski dolini, hribovit pa k Soški dolini. K.O. Kromberk je sekana po južni obronkih hriba Škabrijel, ki smo ga priključil Banjšicam, nato meja sledi grebenu na robu Trnovskega gozda po prvotno predlagani razmejitvi, nakar smo sekali K.O. Vitovlje, Osek, Crniče, Gojače, Vrtovin, Kamnje in Stomaš, tako da njihov severni del sodi k Visokim kraškim planotam, južni pa k Vipavski dolini. Čeprav tudi na skrajnem jugu regije sega razmejitvev do vrha severnega kraškega grebena, tamkajšnjih katastrskih občin nismo sekali, saj obsega apniški svet le njihov manjši del, ki obenem tvori obod doline. Edina izjema je manjši del kraške uravnave južno ob Branika. Popravek smo naredili tudi na območju Štjakovega grebena, kjer smo mejo naslonili na reliefno izredno lepo izraženo dolino rečice Raše.

Glavni vsebinski poudarki pri obravnavanju mezoregije

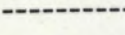
- a) Proučitev elementov regionalizacij, ki opravičujejo izbor teritorialne enote,
- b) Proučitev regionalnih struktur:
 - naravnopokrajinske (litologija - relief - klima (burja)
 - hidrologija (kraški izviri) - prst - rastje - raba tal),
 - demografske (poselitev (historični razvoj) - narodnostna problematika - naravno in mehansko gibanje prebivalstva - demografska območja),
 - proizvodne (naravni pogoji (njihov vpliv na historični razvoj) - demografski potenciali - tradicija - različne oblike proizvodne usmerjenosti v primarnem sektorju (vinogradništvo, sadjarstvo, zgodnja zelenjava, dvo-lastništvo) - industrializacija - razvoj obrti),

- funkcijske (načini poselitve v odvisnosti od naravnih razmer in povezanosti s sosednjimi regijami - prometna vloga in njene novejšje dileme - gravitacijska območja - hierarhija centralnosti naselij (problematika Nove Gorice in njenega prevzemanja funkcij centralnosti ter oskrbe po novi razmejitvi med Jugoslavijo in Italijo, Ajdovščina, Vipava),
- okoljaške (občutljivost naravnih ekosistemov - kmetijstvo (problematika melioracij) - industrializacija (onesnaževanje voda in ozračja) - prometna infrastruktura in njene dileme - izgube površin zaradi urbanizacije (nakazane možne optimalne rešitve),
- kulturne (zgodovinski vplivi na razvoj arhitekture (Vipavski križ, Goče) - etnografske značilnosti - lingvistične značilnosti).

MEZOREGIJA : VIPAVSKA DOLINA

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - Goriška ravan in Spodnja Vipavska dolina
- II - Srednja Vipavska dolina
- III - Zgornja Vipavska dolina
- IV - Vipavska brda
- V - Štjakov greben

Drago Kladnik

GORIŠKA BRDA

Obseg in splošne značilnosti

Goriška Brda predstavljajo najbolj mediteranski del našega Posočja. Zanje je značilna zlasti obmejna lega, prehodnost med ravninskim in višje vzpetim svetom, prevlada fliša z ugodnimi klimatskimi razmerami za razvoj vinogradništva, ki je in še vedno predstavlja gospodarsko osnovo. Državna meja je sicer enotno reliefno in narodnostno območje po II. svetovni vojni nesmiselno prerezala in dolgo delovala kot močan zaviralni moment. Šele z Osimskimi sporazumi in zgraditvijo Podsabotinske ceste so Brda doživela nov vzpon. Sodobnejši pogledi na kmetovanje, boljše izkoriščanje komparativnih prednosti in možnosti lažjega dnevnega pretakanja delovne sile so povzročili hitrejši razvoj.

Kljub temu, da predstavljajo Brda na videz homogeno regijo, je znotraj nje opazna precejšnja različnost. Slabši klimatski pogoji in reliefno manj ugoden ter od centralnih krajev bolj odmaknjen svet severnih Brd ne omogoča nič več kot samo stagnacijo, medtem ko v južnem, bolj blagem delu prevladuje proces intenzifikacije površin, predvsem na osnovi vinogradništva in sadjarstva. Flišni svet Brd sega na severu do pod Korade, na zahodu ga od Italije razmejuje rečica Idrija in razni manjši vodotoki, na jugu je meja speljana deloma po grebenu, deloma po nanosih potočkov Oblenč ter Birša. V jugovzhodnem delu se meja ponovno nasloni na hidrografske osnove. Na vzhodu jih loči od Soške doline pretežno apnenčast greben, ki predstavlja primerno orografsko, klimatsko in prometno osnovo za razmejitev.

Notranja členitev območja in problemi razmejevanja

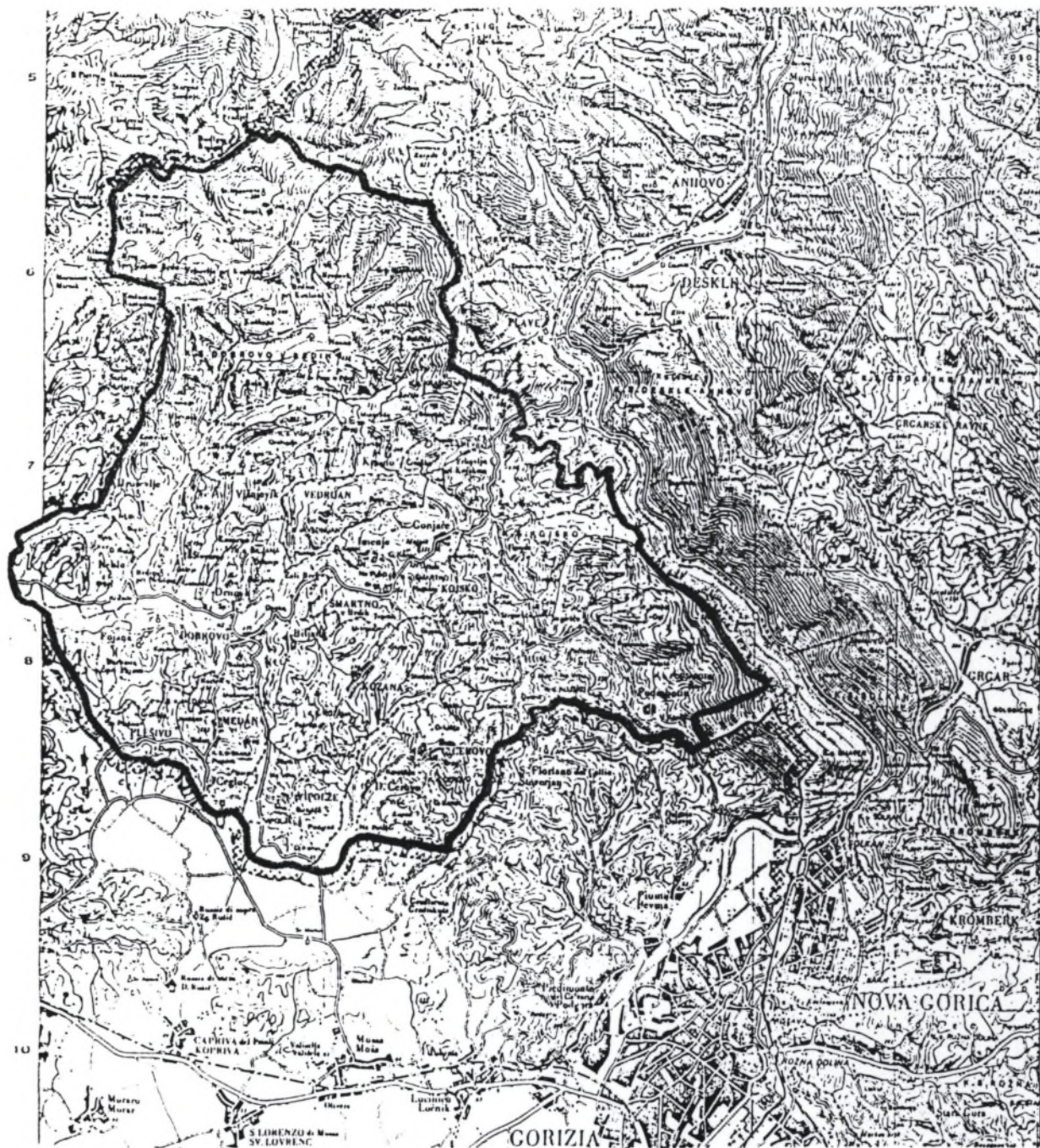
Kljub omenjeni dvojnosti v reliefu, podnebjju ter razlikam v regionalnem razvoju zaradi majhnosti mezoregije in siceršnje enotnosti v drugih pokrajinskih elementih sodimo, da ni razlogov za izločitev manjših regionalnih enot.

Razmejitve po katastrskih občinah nudijo zadovoljivo osnovo za razmejevanje mezoregije. Z ozirom na prvotno predlagano razmejitve je prišlo do ene same spremembe. Katastrska občina Šmaver je s Sabotinom pretežno apniška, zato smo jo priključili k Soški dolini.

Glavni vsebinski poudarki pri obravnavanju mezoregije

- a) Proučitev elementov regionalizacij, ki opravičujejo izbor teritorialne enote,
- b) Proučitev regionalnih struktur:
- naravnopokrajinske (litologija - klima - hidrologija - prst - rastje - raba tal),
 - demografske (poselitev - narodnostna problematika v funkciji obmejnosti - naravno in mehansko gibanje prebivalstva - demografska območja),
 - proizvodne (naravni pogoji - demografski potenciali - tradicija - proizvodna usmerjenost (primerjava z razmerami na italijanski strani) - gospodarske panoge),
 - funkcijske (način poselitve v odvisnosti od naravnih razmer - gravitacija in njene spremembe po zgraditvi Podsobotinske ceste - infrastrukturno omrežje - hierarhija naselij in odvisnost od centralnih naselij v bližini),
 - okoljaške (naravni pogoji - proizvodnja - stopnja in oblike degradacije okolja (zlasti z vidika kmetovanja)),
 - kulturne (zgodovinski razvoj - arhitektura - etnografske značilnosti).

MEZOREGIJA : GORIŠKA BRDA

meja mezoregije

merilo 1 : 100 000

Mitja Bricelj

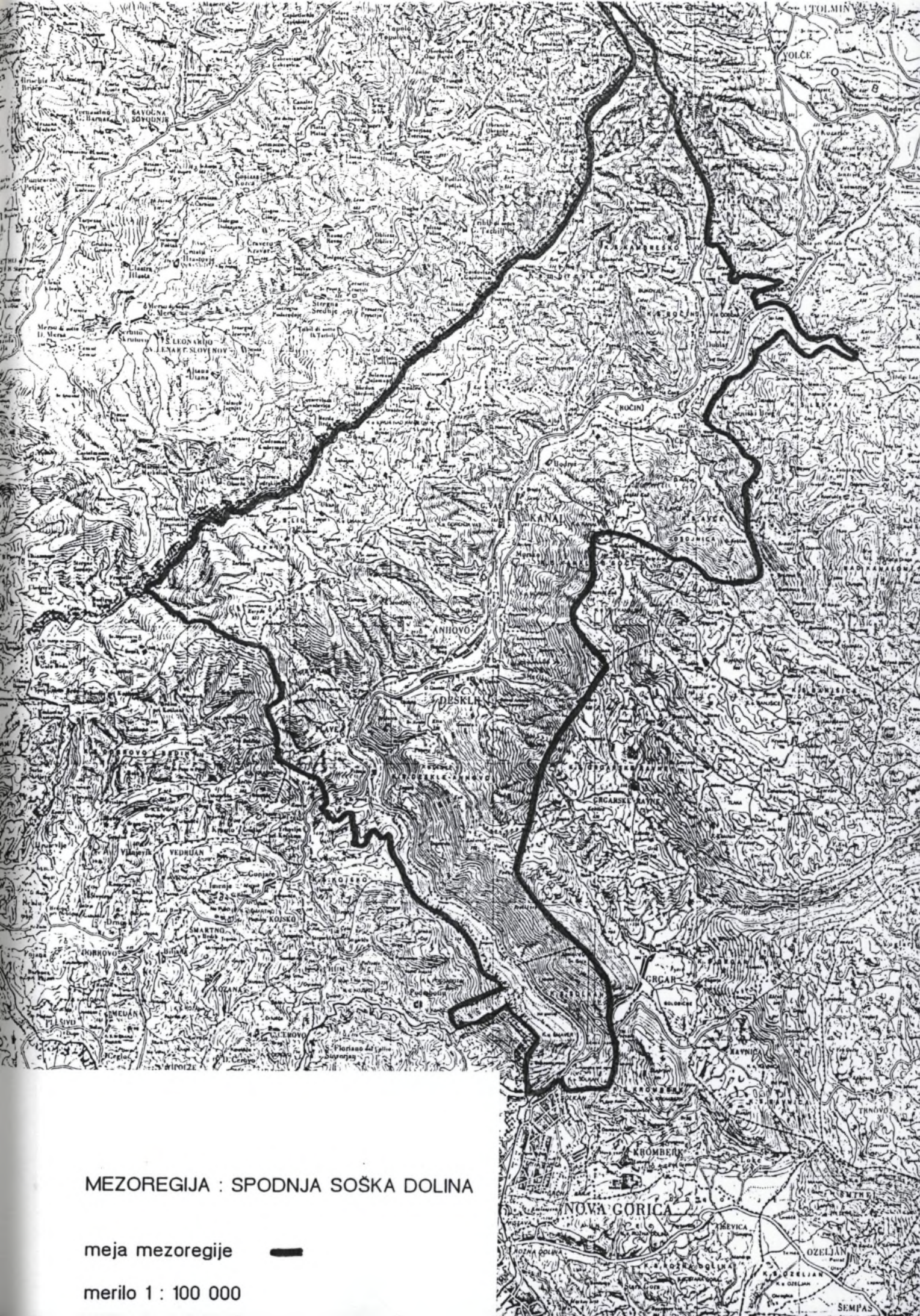
SPODNJA SOŠKA DOLINA

Obseg: Gre za obravnavo osrednjega dela Goriških Gor z ozko dolino Soče od Solkana do vključno akumulacije HE Dobljar. Na desnem bregu sodi k obravnavani pokrajini eocensko Kambreško pogorje (mikroregija) na levem pa skrajna zahodna pobočja krednih Banjščic. Zaradi deberskega značaja doline in skromnega deleža

aluvialnih površin lahko le pogojno govorimo o mikroregiji dolinskega dna. Naravnogeografsko (predvsem klimatsko) gre za izrazito prehodno regijo.

Osnovni poudarki

- Kambreško: (zaradi višine v kmetijski izrabi prevladuje živinoreja, redka poseljenost, oživljanje obmejne regije z izboljšavo dostopnosti - osimske ceste)
- dolina Soče z obrobjem Banjščice: (deberska dolina z izjemno majhnim deležem aluvialnega sveta; Kanal kot centralno naselje regije in industrijsko Anhovo surovinsko navezano na lapor z Banjščic. Industrializacija kot proces družbene preobrazbe (delavci/kmetje) in degradacije okolja. Deberske poteze Soče z velikim strmcem so bile osnova za 3 HE: Dobljar, Plave, Solkan - njihov nadregionalni pomen in problemi, ki se odpirajo pri oskrbi z vodo - izvir Mrzlek in njegov meddržavni pomen.

MEZOREGIJA : SPODNJA SOŠKA DOLINA

meja mezoregije

merilo 1 : 100 000

II. MAKROREGIJA: VISOKA KRAŠKA SLOVENIJA

Branko Pavlin

VISOKE KRAŠKE PLANOTE

Obseg in splošne značilnosti

K mezoregiji visoke kraške planote štejemo naslednje pokrajine nanizane od zahoda proti vzhodu, pretrgane z nižjim pretržjem pri Postojni: Banjška planota, Čepovanski dol z Grgarsko kotlino, Trnovska planota in Trnovski gozd, Otliška Gora, Nanos, Hrušica ter Javorniško-Snežniška planota. Obravnavano območje meri v zračni črti od Soče do Postojnskih vrat okrog 50 km, največja širina je 15 km, od Postojne preko Snežnika do hrvaške meje pa še 30 km, z največjo širino 15 km.

V reliefnem smislu je to območje jasno omejena naravna enota in tudi po drugih značilnostih samosvoj svet. S strmo padajočimi pobočji, zlasti tistimi na južni in severni strani se dviga nad sosednjimi dolinami: Na zahodu nad Soško dolino, na jugu nad Vipavsko in Reško dolino ter Pivško kotlino, na severu sta dolini Trebuščice in Bele. Prav tako se strma pobočja spuščajo tudi proti Notranjskemu podolju v vsej dolžini loka od Godoviča na

zahodnem do Babnega polja na jugovzhodnem koncu. Visoke kraške planote so zgrajene v glavnem iz apnencev mezozojske starosti, le na manjših predelih se na površju pojavljajo eocenski laporji in peščenjaki kot npr. na Banjški planoti ter v Podgori na Hrušici.

V celem je ta visoki kraški rob prva, krepko čez tisoč metrov nad morje dvignjena gorska gmota. Ob njej prvič trčijo vetrovi, ki pihajo iznad Severnega Jadrana na oviro, ob kateri se morajo dvigniti. Izdatne padavine na tem območju zato niso presenetljive in prav tako ne močna zakraselost površja. K intenzivnosti zakrasevanja pripomorejo tudi višje temperature iz primorskega sosedstva.

Kljub obilnim padavinam na vsem ozemlju težko najdemo kaj več površinsko tekoče vode, kot pa nekaj izvirčkov, ki kmalu poniknejo v kraško notranjost. Voda pa se v znatnih količinah pojavi več sto metrov niže, na vznožju planot v močnih kraških izviri. V njih se napajajo regionalni vodovodi, ki oskrbujejo široko populacijsko zaledje. Napovemo lahko, da se bo pomen visokih kraških planot kot varovalnih vodozbirnih področij v prihodnosti še povečal. Prevladujoča in najpomembnejša raba tal na planotah je gozd. Zato je že tradicionalno poselitvena gostota izredno nizka, tip poselitve, ki ga tu pogosto srečamo so samotne hiše in zaselki, na Javorniško-Snežniški planoti pa praktično ni stalne poselitve. V primerjavi z nižjimi kraškimi pokrajinami so

naravne razmere, zlasti klimatske na visokih kraških planotah silno skromne, prometne zveze v gravitacijska (zaposlitvena) središča pa slabe in časovno zamudne. Zato večina naselij v ekonomskem pogledu stagnira ali nazaduje. Le redka med njimi so se v začetku osemdesetih let s pomočjo drobne industrializacije uspela ekonomsko revitalizirati, in s tem pridobiti tudi vzpodbudnejši zunanji izgled.

Notranja členitev

Pri opredelitvi zunanjih meja mezoregije smo upoštevali kot kriterij najprej relief in potek meja katastrskih občin, za tem še gravitacijsko usmerjenost.

- Banjška planota ali na kratko Banjščice je od 500 pa preko 1000 metrov visoka planota med Soško dolino in Čepovanskim dolom, ki visi od severovzhodnega dela proti jugovzhodu. Meje katastrskih občin potekajo na obodu doline oziroma dola in se tako oba razmejitvena kriterija prekrivata. V območje Banjščic smo uvrstili tudi katastrsko občino Kanalski in Tolminski Lom, četudi zaradi pripadnosti tolminski občini prvotno nista bila v tej enoti. Čeprav to območje gospodarsko gravitira k Tolminu, je po vseh drugih značilnostih del Banjščic. Banjška planota je od vseh visokih kraških planot najgosteje naseljena saj je v povprečju tudi najnižja. Zaselki so se zgostili ob zaplatah eocenskih peščenjakov in laporjev, ki v primerjavi s prevladujočim kraškim površjem le nudijo nekaj več ravnega površja, primerne za kmetijsko rabo. Banjščice so do leta 1975 imele dobro cestno povezavo le v eno smer - to je proti Kanalu, ki je kljub temu za večino naselij dokaj oddaljen in gospodarsko premalo propulziven. Zato so danes Banjščice tipično depopulacijsko področje zlasti velja to za naselja v večjih nadmorskih višinah.

- Čepovanski dol in Grgarska kotlina

Reliefno je tudi ta mikroenota jasno opredeljena. Po obodu dola potekajo tudi meje katastrskih občin. Današnja suha dolina, nekdanj morda rečna struga Soče je markantno vrezana v apniško ploščo Trnovskega gozda, ki v blagem nagibu visi od severovzhoda proti jugozahodu in preko Banjščic ter Kambreškega hribovja polagoma ponikne pod Furlansko ravnino. Na svojem jugozahodnem delu se Čepovanski dol razširi v tektonsko zasnovano Grgarsko kotlino z najnižjo točko 289 m, v kateri je zaradi voda iz flišnega obrobja tudi dovolj ravnega dna, ugodnega za poljedeljsko rabo. Zato ima v tem smislu več skupnega z Goriško ravnino kot pa s 600 m visokim severnim delom Čepovanskega dola, kjer večinoma srečamo travnike in pašnike a le malo njiv in vrtov. Upošteva je reliefni princip smo k tej enoti priključili tudi 400 m visoko ležečo kadunjsko ravnice ob polje na flišni zaplati postavljeno vas.

- Trnovska planota in Trnovski gozd

Ta mikroregija sega na zahodu do roba Čepovanskega dola, na severu do prepadnih sten doline Trebuščice, na jugu do roba pobočij Vipavske doline. Razmejitev na vzhod je neizrazita - postavili smo jo na tisto črto, ki povezuje zajedo Lokavščka v masiv Trnovske planote s povirjem Belce, pritoka Idrijce. Trnovska planota je poseljen in v večji meri izkrčen del Trnovskega gozda. Obe poimenovanji sta narejeni po največjem naselju Trnovo, ki leži tako kot večina zaselkov na tej planoti v njenem jugozahodnem, okrog 800 m visokem delu. Od tu, do predmeje (z izjemo Lokev) ni nobene stalne poselitve. To tipično kraško območje daje vtis planote le, če ga gledamo iz Vipavske doline ali Cerkljanskih hribov. V drobnem pa je prepredeno s suhimi kraškimi dolinami, med katerimi se dvigajo kopasti apniški vrhovi, do 1495 m v Visokih Golakih. Trnovski gozd je bil od nekdaj fevdalna ali državna posest. Zaradi svojega lesnega bogastva v njem že dolgo načrtno gospodarijo. Privatnih gozdov je razmeroma malo zato so domačije, vezane na agrarno izrabo kraškega površja le skromnega zunanjega izgleda. Velik del prebivalstva je vezan na zaposlitev v gozdarstvu.

- Otliška Gora

Ozemlje med Predmejo in Colom nima posebnega domačega imena. Vipavci mu pravijo preprosto Gora. Zaradi preglednosti smo ga poimenovali Otliška Gora, njeni prebivalci so Gorci (kar je pogosta oznaka na Slovenskem). Na jugu in severu je ta enota omejena s ostrim robom, ki pada v Vipavsko dolino oziroma dolino

Belce. Na zahodu sega do roba funkcionalnega zemljišča Predmeje, na vzhodu pa sega do ceste Črni vrh-Col, ki je speljana po podolju med Mrzlim Logom in Malim Poljem, na višini 850-860 m. Podobno podolje, ki poteka prečno na prevladujočo dinarsko smer slemenitve, poteka na višini 830-870 metrov in povezuje Gozd z Zadloško kotlino. Ob vznožju apniških kop, ki so na severni strani nanizane v višinah med 1000 in 1250 metrov so raztresene posamezne hiše in zaselki v višinah med 800 in 900 metri. Tukajšnja poselitev se more po skromnosti prirodnih razmer primerjati edino s tisto v Zgornjem Lokovcu na Banjški planoti. Podobne so tudi demografske razmere, ki jih na kratko označimo z depopulacijo.

- Hrušica

Raznolika pokrajina Hrušica je dobila ime po naselju Hrušice, ki stoji ob nekdanji rimski cesti. Tudi danes je naselitev zbrana ob tej cesti. Tu so naselja Col, Višnje, Podkraj in Hrušica. Naseljem je skupno tudi to, da ležijo na ozkem pasu eocenskih laporjev in peščenjakov, ki se vlečejo v ozki progi od tektonske prelomnice v dolini Belskega potoka. Sicer je ta pokrajina, ki

meji na jugo na Nanos, na vzhodu na Postojnsko kotlino in na severu na Notranjsko podolje, apniška, pokrita z bukovimi, jelovo-bukovimi in smrekovo-jelovimi gozdovi. Glavna cestna povezava je cesta Ajdovščina - Col - Črni vrh, ki pa leži na skrajnem zahodnem robu mikroregije. Vsekakor bi več pozornosti morala biti deležna stara rimska cesta, ki predstavlja najkrajšo povezavo med Ajdovščino in Ljubljano in bi tudi ob njej ležečim krajem pripomogla k večjemu pomenu.

- Crnovrška planota

Črnovrška planota je dokaj enotna, okrog 700 m visoka kraška plošča, ki se naslanja na vznožje vrhov Otliške gore in Javornika pri Črnem vrhu. Na sever pa se z ostrim robom deli od dolin Belce, Idrijce in Zale. Na severovzhod jo gozdnat kraški prag ločuje od 150 m nižjega dela Notranjskega podolja med Godovičem in Hotedršico. Po značaju površja so opazne tri enote: Zadloška plitva kotlinica s presenetljivo obsežnim, povsem ravnim dnom in hišami na obrobju, kotlinica okrog Črnega vrha z bolj nagnjenim in razgibanim dnom, ter Lome - od gozda iskrčen svet ob vznožju Javornika, kjer je razpršena poselitev s trdnimi kmetijami znala izrabiti eocenske peščenjake in laporje za obsežne travnike.

- Nanos

Meje te mikroregije se ujemajo z mejami katastrske občine, ki je tudi reliefno določena. Zaradi markantne lege nad Pivško kotlino in Vipavsko dolino ter zaradi kamenitih, daleč vidnih ostenij, daje vtis prave kraške planote. Zahodni rob planote je bolj uravnan in večji del travnat. Od nekdanj znan kot odličen pašnik.

Tod je še nekaj poseljenih samotnih hiš. Severovzhodni del Nanosa je s suhimi dolinami in apniškimi kopami bolj razgiban in poraščen z gozdom.

- Javorniško-Snežniška planota

Javorniško-Snežniško pogorje, ki se na hrvaški strani nadaljuje v Risnjak je po svojem reliefu enostavno ločena od sosednjega Notranjskega podolja, ki se preko Babnega polja nadaljuje v Zgornje Pokolpje na severu in od uravnane Pivke ter Reške doline in Jelšanskega podolja na jugu. Gorski hrbet Javornikov, ki se pričinja pri Postojnskih vratih, se proti jugovzhodu močno razširi, dvigne in doseže največje višine okrog Snežnika (1796 m). Tudi Risnjak s 1528 m druga navečja gora vs skupini, daleč proti jugovzhodu nima enakega vrstnika.

V hipsografskem smislu bi enoto lahko delili na severni - Javor-
niški del z vrhovi med 1100 in 1270 metrov ter južni,

- Snežniški del z znatnejšimi višinami. Meja med njima je suhi
dol med Mašunom in Leskovo dolino, po kateri poteka tudi cesta.
Republiška meja se je naslonila na suhi dol Gomance, ki je glo-
boko zarezan med planoti Snežnika in Risnjaka. Ker je mikroregi-
ja neposeljena, v svoji zakraselosti in pokritosti z gozdom
podobna jo obravnavamo kot enovito mikroregijo.

Glavni vsebinski sklopi za predstavitev mezoregije

- Reliefne značilnosti mezoregije: stara spoznanja in rezultati
novejših geološko-geomorfoloških raziskav.

- Glavne klimatske poteze in njihov vpliv na naravne značilnosti
v pokrajini. Hidrologija visokih kraških planot, vodna oskrba in
varstvo kraških voda pred onesnaženjem.

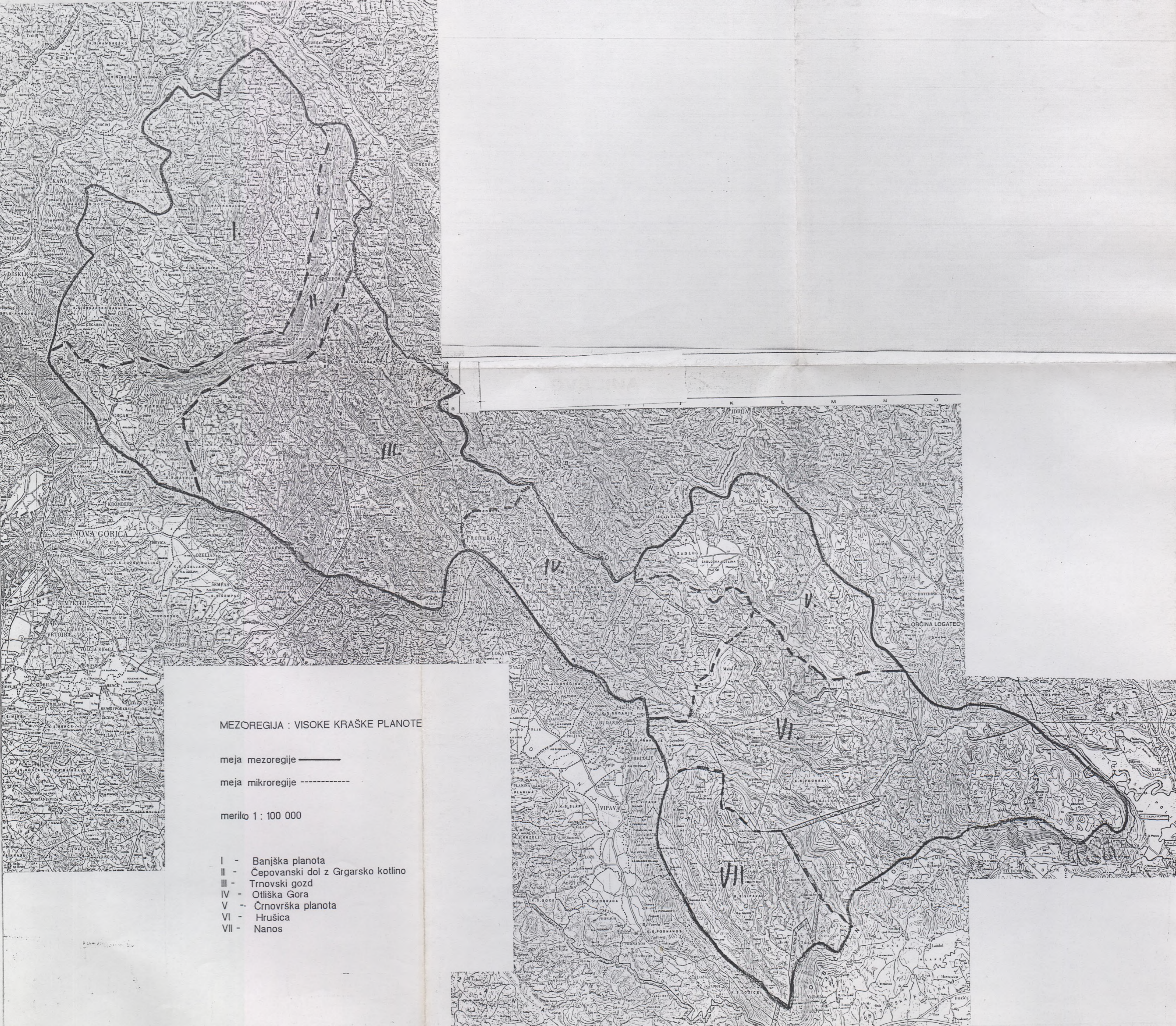
- Gozd, najpomembnejši naravni vir: tipi gozdov, razprostranje-
nost in lesno gospodarski pomen - lokalni in regionalni; poško-
dovanost gozdov. Gozd - prostor za rekreacijo in turizem (nove
funkcije gozda).

- Poselitev visokih kraških planot v luči reliefnih in geoloških
značilnosti.

- Demografska gibanja: problemi depopulacije, propadanje kultur-
ne pokrajine in problem psihosocialne degradacije njenega prebi-
valstva.

- Zapoznala modernizacija cest na visoke kraške planote in za-
poznala drobna industrializacija - njeni učinki in težave.

- Kmetijska dejavnost v luči geoloških, reliefnih in klimatskih
razmer. Proizvodna kmetijska usmerjenost in spremembe v kmetij-
ski rabi tal v smislu njene ekstenzifikacije in opuščanja.

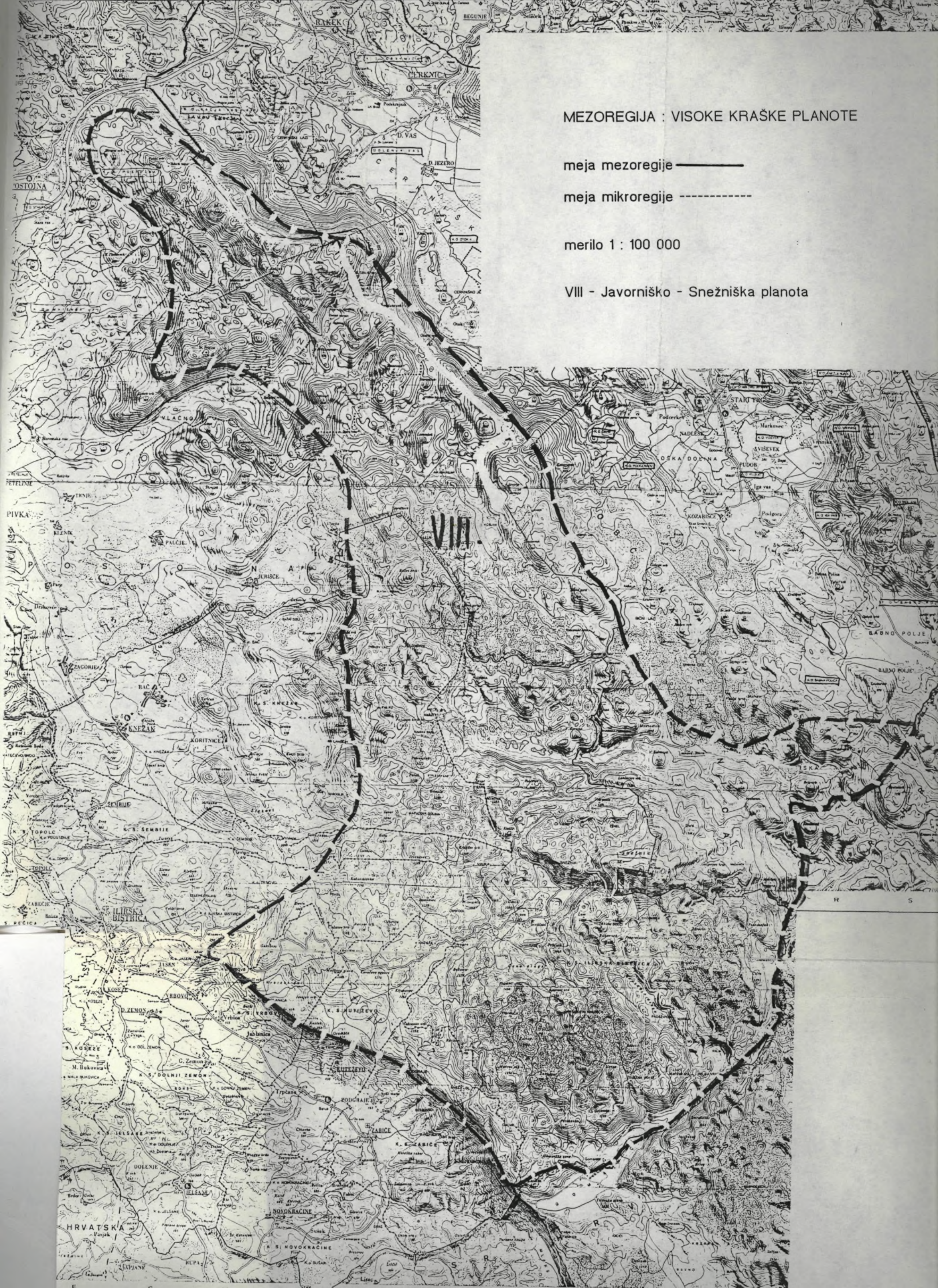
MEZOREGIJA : VISOKE KRAŠKE PLANOTE

meja mezoregije ———

meja mikroregije - - - - -

merilo 1 : 100 000

- I - Banjška planota
- II - Čepovanski dol z Grgarsko kotlino
- III - Trnovski gozd
- IV - Otliška Gora
- V - Črnovrška planota
- VI - Hrušica
- VII - Nanos

MEZOREGIJA : VISOKE KRAŠKE PLANOTE

meja mezoregije —————

meja mikroregije - - - - -

merilo 1 : 100 000

VIII - Javorniško - Snežniška planota

Bibijana Mihevc

NOTRANJSKO PODOLJE

Obseg mezoregije

Z imenom Notranjsko podolje smo poimenovali dolgo, ozko mezoregijo, ki se razprostira v dinarski smeri med idrijskim hribovjem na severo-zahodu in Babnim poljem na jugu-vzhodu. Na zahodu jo obdajajo visoke gozdne kraške gmote Snežnika, Javornikov in Hrušice, na drugi strani pa meji na precej nižji in poseljeni svet Žibrš, Rovt, Menišije in Blok.

Podolje leži v depresiji, ki so jo po nastanku sprva razlagali kot zakraselo dolino Ljubljanice in Hotenjke, danes pa kot tektonski jarek ob sistemu idrijskega preloma. V tem podolju je nastal niz kraških polj in ravnikov, ki si stopnjasto sledijo od Babnega polja, Loškega polja, Cerkniškega polja, Rakovške uvale, Rakovega Škocjana, Planinskega polja, Logaškega Ravnika do Logaškega polja in Hotenjskega ravnika.

Notranja členitev in problemi razmejevanja

Pri določanju meje mezoregije Notranjskega podolja so za osnovo služile meje K.O. z nekaj odstopanji na območjih Hrušice, Javornikov, Snežnika, Racne gore, Slivnice in Logaškega Ravnika. Tu meja pogosto odstopa od meja K.O., ki segajo iz podolja na obrobne kraške planote. Največja predlagana sprememba meje mezoregije pa je na njenem severu, kjer smo v dogovoru z nosilcem naloge z Oddelka za geografijo FF, uskladili mejo tako, da ne poteka meja Notranjskega podolja po severni meji Logaške občine, kot je bilo predvideno po prvotni delitvi na makroregije, ampak nekoliko bolj južno, po obrobju Logaškega polja in Hotenjskega ravnika. Rovte so namreč svet z drugačnimi geološkimi, litološkimi, hidrološkimi, geomorfološkimi in poselitvenimi značilnostmi kot svet jugovzhodno ležečih kraških polj in planot.

Mezoregijo bomo v nadaljnjih obdelavah delili na posamezne mikroregije: I Babno polje, II Loško polje, III Cerkniško polje, IV Rakovška uvala in Rakov Škocjan, V Planinsko polje, VI Logaški Ravnik, VII Logaško polje, VIII Hotenjski ravnik.

Vsebinski sklopi za oblikovanje tekstualnega dela

Pregled literature, terensko delo in zbiranje statističnih podatkov o Notranjskem podolju kažeta na to, da gre za heterogeno pokrajino z mnogimi skupnimi značilnostmi, za katere menim, da bi jih bilo potrebno v končni predstavitvi Notranjskega podolja v okviru RGMS posebej izpostaviti:

- a) lega
- b) obseg in splošne značilnosti
- c) oris geneze reliefa, litološka sestava reliefa, kraški pojavi

V Notranjskem podolju prevladujejo mezozojske kamenine z vmesnimi manjšimi krpami terciarnih kamenin. Litološko so to apnenci in dolomiti, z vložki laporjev in peščenjakov. V končni predstavitvi geološke podobe in dogajanj v podolju, bi kazalo omeniti še idrijski prelom in posamezne pomembnejše kraške pojave, ki so se razvili na kraškem svetu in njegovem kontaktu z nekraškim svetom.

- d) hidrologija

Hidrološko pripada Notranjsko podolje porečju Ljubljanice, vendar pa razvodnica zaradi kraškega površja ni natančno določljiva. Še več - dokazane so celo podzemeljske bifurkacije med črnomoškim in jadranskim povodjem (Habič, 1975). Način pretakanja vode v Notranjskem podolju je tako nenavaden, da so nanj postali pozorni pred stoletji. Na primeru Cerkniškega polja so nastajala dela o hidrologiji že v času Steinberga, Valvazorja, v 19. stoletju so se lotevali prvih tehničnih posegov v kras, predvsem za potrebe osuševanja kraških polj. Vzporedno s tem se je razvijala tudi speleologija. Številna speleološka in hidrološka opazovanja in sledenja so pokazala, da so ob Notranjskem podolju veliki kraški masivi, ki so neposeljeni in vsebujejo velike količine čiste pitne vode. V času, ko je oteženo varovanje zajetij pitne vode, lahko postane to dejstvo vitalnega pomena za velik del Slovenije, kar bo verjetno treba upoštevati v nadaljnjih posegih na ta območja (npr. gradnja športnega centra na Snežniku).

- e) klima

Za klimo Notranjskega podolja je značilen prehod iz mediteranske v celinsko klimo ter močan orografski vpliv visokega krasa.

Značilna je velika količina padavin (nad 2000 mm), pojav toplotnih inverzij v kotlinskih legah in seveda najhladnejša točka v Sloveniji - na Babnem polju.

f) poselitev, demografska gibanja

Glede poselitve lahko rečemo, da prevladuje gručast tip poselitve na robovih kraških polj. Posamezne samotne kmetije so redke in jih najdemo le v Novem svetu pod Hrušico, kjer gre tudi za mlajšo poselitev. Zlasti gosta je poselitev v Loški dolini.

g) prometna povezanost in vloga prometa v preteklosti

Notranjsko podolje je notranjska prometna os (Gams, 1983), ki leži prečno na prehode iz centralne Slovenije proti morju. V srednjem veku je držala z Reke preko Loške doline pomembna prometna povezava, ob kateri so rasla naselja Lož, Stari Trg, Cerknica. Kasneje postane pomembnejša pot iz Logatca do Postojne in Idrije. V 18. stoletju so bile zgrajene dobre cestne povezave za promet z vozmi - prične se doba furmanstva, ki je dalo še danes viden pečat naseljem ob cesti in je bilo pomemben vir dohodkov do izgradnje železnice, ki je

izpodrinila furmanstvo. Le-to se je do prve svetovne vojne ohranilo le do Idrije. Po izgradnji železnice je furmanstvo propadlo, veliko furmanov pa je dobilo delo na železnici. Propad furmanstva pa ni pomenil le zaton neke dejavnosti, ampak je pomenil tudi začetek stagnacije nekaterih naselij (npr. Planina).

h) kmetijstvo, izraba tal

V Notranjskem podolju prevladujejo gozdne in travne površine. Gozdovi prevladujejo na apnencu, travniki in pašniki pa na plitvih prsteh, ki so nastale na dolomitu. Obdelovalne površine so povečini na dnu kraških depresij, polj, uval, vrtač, če le te niso izpostavljene poplavam. Kmetovanje je bilo vedno možno le v kombinaciji s katero drugo dejavnostjo, predvsem z gozdarstvom.

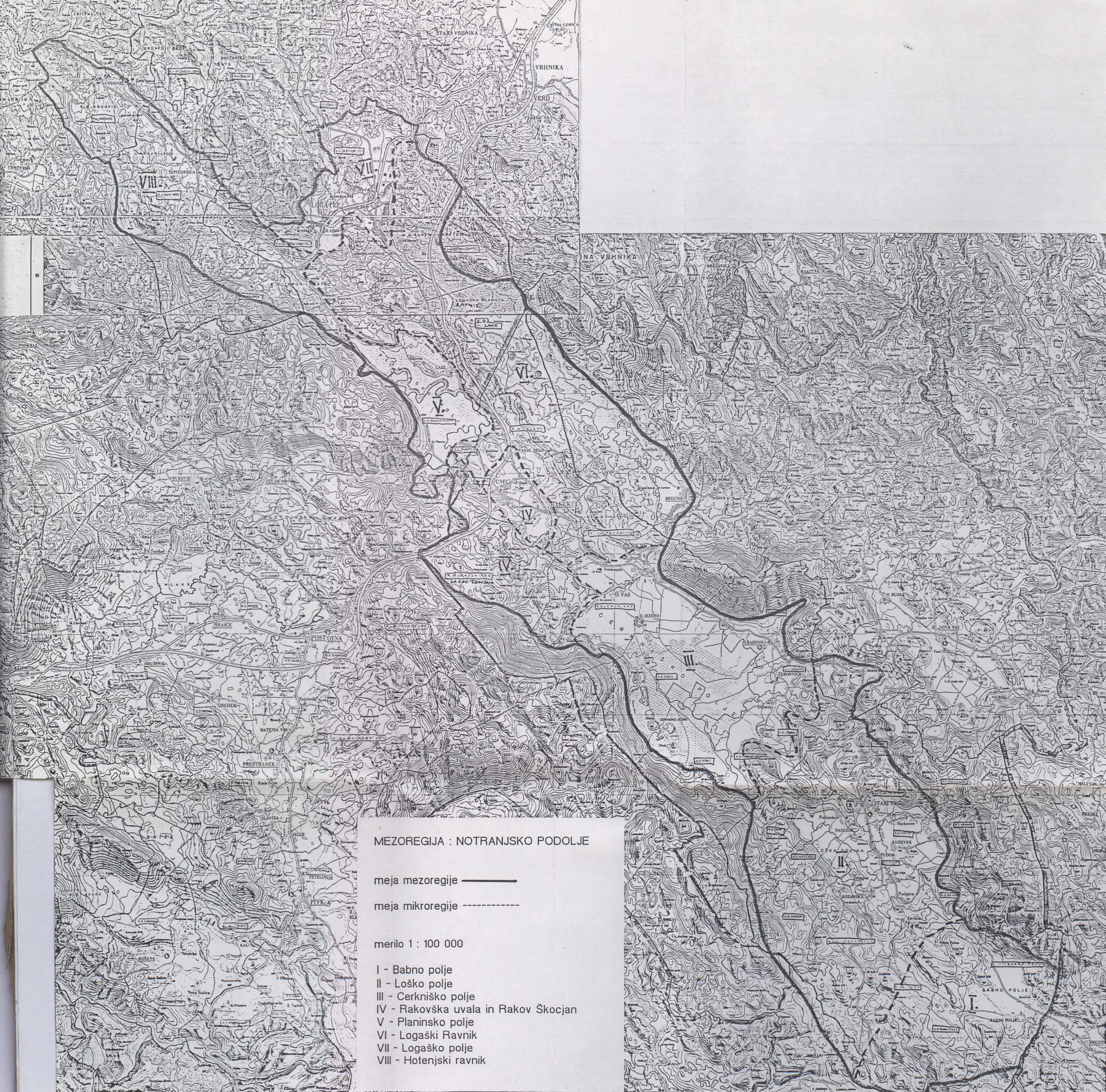
i) industrija in varstvo okolja

Današnje industrijske gospodarske panoge so se razvile na osnovi naravnih danosti. Tako v glavnem prevladuje lesna industrija, v zadnjem času pa še kovinarska, kartonažna in tekstilna industrija (Logatec, Rakek, Cerknica, Lož). Pri določanju lokacij posameznim obratom se je v preteklosti velikokrat pozabljalo na to, da gre za kraški svet, ki je še posebej občutljiv na tovrstne posege.

j) kulturno-zgodovinske posebnosti

k) turistične dejavnosti in možnosti za nadaljnji razvoj

Za nekatere od vsebinskih sklopov so bili zbrani v letošnjem letu tudi statistični podatki po naseljih ali pa po katasterskih občinah.

MEZOREGIJA : NOTRANJSKO PODOLJE

meja mezoregije —————

meja mikroregije - - - - -

merilo 1 : 100 000

- I - Babno polje
- II - Loško polje
- III - Cerkniško polje
- IV - Rakovška uvala in Rakov Škocjan
- V - Planinsko polje
- VI - Logaški Ravnik
- VII - Logaško polje
- VIII - Hotenjski ravnik

<p>Gozdarska cesta</p> <p>Pomembnejša kolovoz</p> <p>Pomembnejša steza</p> <p>občinska cesta</p> <p>cesta</p>	<p>Raztreseno naselje, zaselek</p> <p>Čaršev</p> <p>Grad</p> <p>Rakvarna gradu</p> <p>Lovska hiša</p>	<p>Benomska črpanka</p> <p>Kraška jama</p> <p>Ponor</p> <p>Občinske površinske vode</p> <p>Reka, potok s stalno vodo</p>	<p>Reka, potok z nestalno vodo</p> <p>Vih z nadmorsko višino</p> <p>Topol</p> <p>Slivce</p> <p>BEČUNJE</p>	<p>Nasaja od 500 do 1000 preb.</p> <p>Meja občine</p> <p>Meja krajne skupnosti</p> <p>Meja katastrske občine</p> <p>Neopisane osnovne šole</p>	<p>Popisna osnovna šola</p> <p>Postja</p> <p>Postaja mlica</p> <p>Zdravstvena ustanova</p> <p>RAZDRUŠJE</p>	<p>Selali krajne skupnosti</p>
---	---	--	--	--	---	--------------------------------

Spomenik NOB

Občinski simboli:

- - Osnova, n.č., Družba, n.č.
- - Članka, n.č., Stanja, n.č.
- - V. V. n.č.

Simboli za karte za sestavljanje po merilu 1:50000, 1:25000, 1:10000, 1:5000, 1:2500, 1:1000, 1:500, 1:250, 1:100, 1:50, 1:25, 1:10, 1:5, 1:2, 1:1

RAZDRUŠJE

Mirjam Požeš Bohinec

PIVKA

Vsebina predstavitev mezoregije

1. Splošna predstavitev

Poimenovanje (porečje Pivke), lega in omejitvev (prehodna pokrajina med dinarskim in submediteranskim svetom).

2. drugi sklop predstavitev je prikaz hidrogeoloških značilnosti. Gre predvsem za predstavitev in ne razlago osnovnih značilnosti (obravnavega) območja na stiku apnenca in fliša pomen reliefnih značilnosti na prometne tokove in pomen skozi čas (predvsem Postojnska vrata).

3. Prikaz povezav in soodvisnosti med geološko zgradbo (apnenec, fliš), reliefom (dno doline, vzpetine, terase...), vodami (poplave), izrabo tal (travniki, njive), živinorejo in gozdarstvom (povezava s sosednjimi kraškimi planotami), drugimi naravnimi viri, lego in velikostjo naselij (agrarnih!).

V tem sklopu bomo ločili mikreregije: Postojnsko kraško polje (Postojnska kotlina) in Zgornjo Pivko ter Košansko dolino. Košanska dolina gravitira k Pivški kotlini predvsem v ekonomskem (funkcijskem) smislu, ne sodi pa v porečje Pivke in je od njene doline tudi reliefno ločena.

4. Predstavitev regije v njenih demografskih in gospodarskih značilnostih: to bi predstavili predvsem skozi funkcijske opredelitve naselij (centralnost, gospodarski pomen posameznih dejavnosti), njihovih vplivnih območij in pomena v omrežju naselij (v ožji in irši regiji - Sloveniji). Demografska gibanja bodo predstavljena v povezavi z drugimi značilnostmi naselij.

Utemeljitev sprememb prvotno predlagane razmejitve

Meja mezoregije se prilagodi reliefu in potegna tako, da se omeji globina (kotlinina) od višjega sveta.

Proti Krasu je meja približno izohipsa 600 m, proti visokim kraškim planotam pa greben.

Meje so določene približno na podlagi enega samega kriterija - relief, natančnejša omejitev bo mogoča šele po proučitvi in opredelitvi drugih značilnosti (geološka sestava, hidrografija, izraba tal).

Tatjana Ogrinc

BLOKE IN POTOČANSKO

Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija obsega tri dele: Bloško planoto, Potočansko in Dragarsko dolino.

Bloška planota se razlikuje od svojega sosedstva predvsem po izraziti uravnavi, sestavljeni iz dveh vzporednih širokih dolin v izraziti dinarski smeri. Iznad širokih dolin se dviguje nekoliko višje gričevje (Melik jih imenuje gorice). Potočanska planota ima značilno kraško površje z obsežnimi gozdovi in je razrezana z velikimi podolji, v katerih je nekaj ravnega sveta in zato gozd izkrčen in svet poseljen. Dragarska dolina je kot Potočanska, suha dolina, del velikega podolja. Sega v višine od 750 do 780 m, njeno dno je kraško, neravno. Dolina je bila dokaj pozno poseljena.

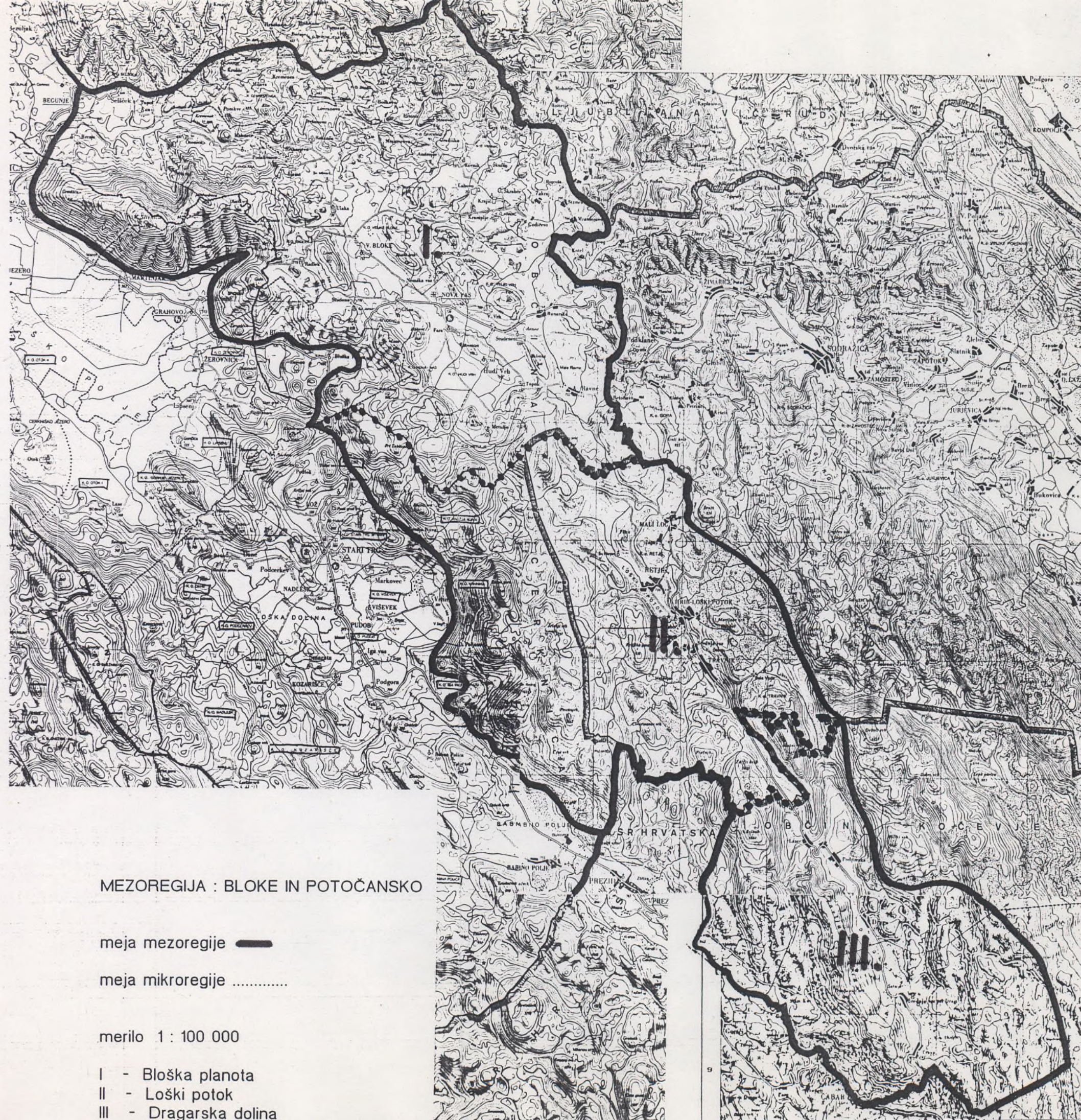
Notranja členitev in problemi razmejevanja

Glede naravno geografskih značilnosti je potrebno poudariti kraški značaj območja, izrazite klimatske značilnosti, močno pogozdenost hribovitega sveta in travnata območja kraških planot in podolja. V demogeografskem smislu so bila to območja depopulacije prebivalstva, ki mu skopa zemlja ni dajala osnov za kmetijstvo, v novejšem času pa so z izgradnjo manjših industrijskih obratov uspeli prebivalstvo zadržati. Važnejša središča in novorazvijajoči centri so na Blokah Nova vas (industrijski obrati) ter Hrib-Loški potok v Loški dolini. Za Dragarsko dolino je značilna pozna poselitev v manjše gručaste vasi, predvsem zaradi gozdarstva. V prometnem smislu je pomembna Bloška planota, ki povezuje Ribniško in Kočevsko z Notranjskim podoljem, medtem ko dinarska smer zaostaja za omenjenima podoljema. Kot značilnost te mezoregije bi poudarili predvsem izrazito kraško površje z vrsto kraških pojavov.

Severna meja Bloške planote je proti Vidovski planoti neizrazita, proti vzhodu, kjer meji območje na Velikolaščansko pokrajino smo mejo naslonili na mejo k.o. in mejo med občino Cerknica in občino Ljubljana Vič Rudnik ter občino Ribnica, kjer meja seka ozko dolinico potoka Ribnice. Na zahodu smo Bloško planoto omejili z robom Cerkniskega polja. Potočansko dolino smo omejili na zahodu z robom Loškega in Babnega polja. Južna meja Loškega potoka ter zahodna meja Dragarske doline sledi republiški meji, skrajni jugovzhodni rob pa je omejen z mejo k.o. in poteka od dna ozke doline pri Čabru do vrha Goteniškega Snežnika. Vzhodna meja poteka po jugozahodnih pobočjih od Goteniškega Snežnika do Goteniškega vrha in Debelega vrha. Ta meja je dokaj umetna, saj loči travnato kraško podolje od z gozdovi poraslega območja Goteniške gore in Velike gore.

Glavni vsebinski poudarki pri obravnavanju mezoregije

- opis geneze reliefa, litološka sestava
- kraški pojavi
- klimatske značilnosti (toplotna inverzija) in vegetacijske značilnosti
- razvoj poselitve, depopulacija, migracijske značilnosti (izseljevanje in dnevna migracija)
- gospodarske značilnosti (kmetijstvo v preteklosti in razvoj gospodarskih dejavnosti v zadnjem obdobju)
- turistične zanimivosti (Bloško jezero, počitniška bivališča, zimski športi - teki na smučeh)

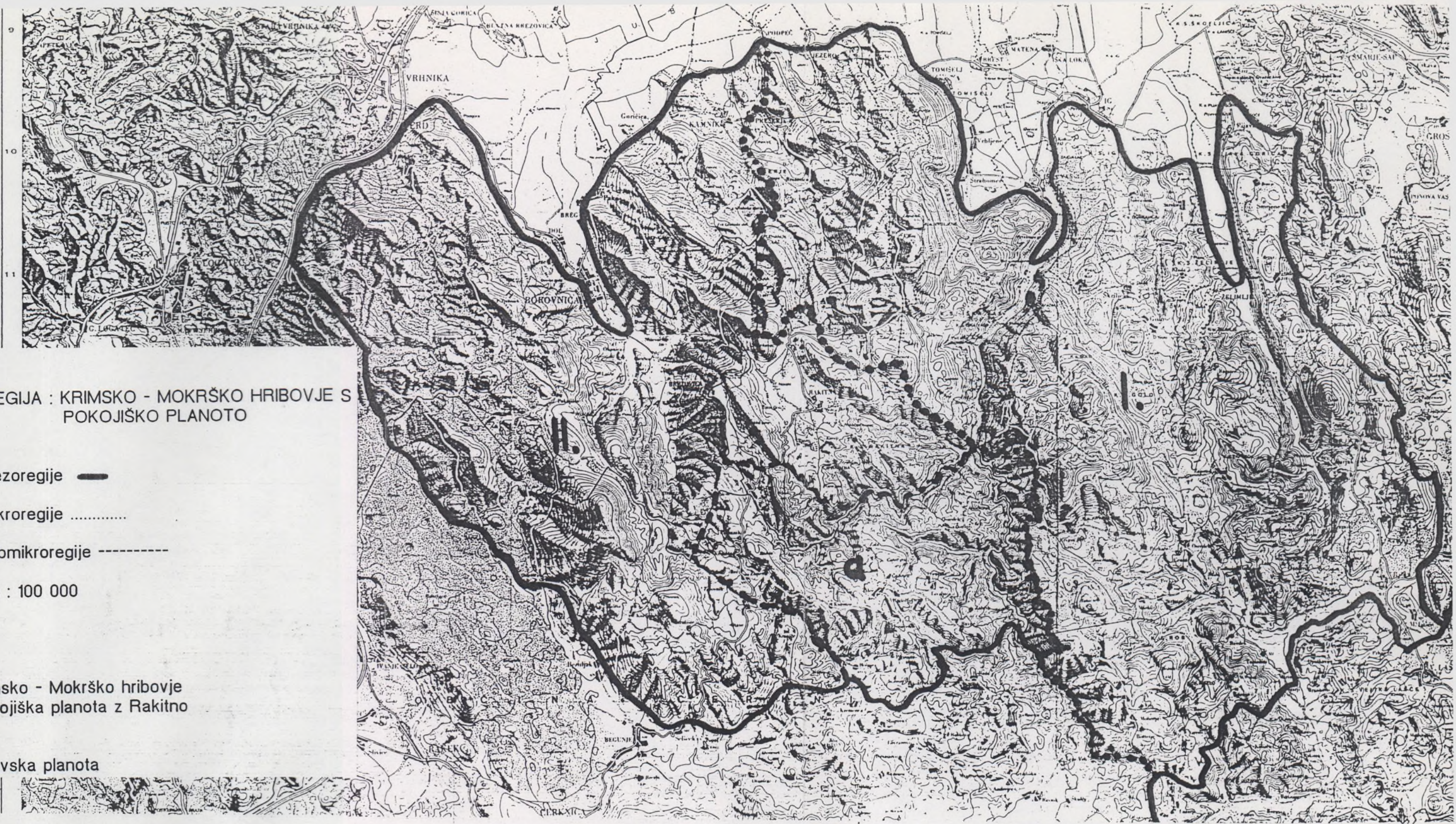
MEZOREGIJA : BLOKE IN POTOČANSKO

meja mezoregije **————**

meja mikroregije **.....**

merilo 1 : 100 000

- I - Bloška planota
- II - Loški potok
- III - Dragarska dolina

MEZOREGIJA : KRIMSKO - MOKRŠKO HRIBOVJE S
POKOJIŠKO PLANOTO

meja mezoregije —

meja mikroregije

meja submikroregije - - - - -

merilo 1 : 100 000

- I - Krimsko - Mokroško hribovje
- II - Pokojiška planota z Rakitno

a - Vidovska planota

Tatjana Ogrinc

RIBNIŠKO

Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija obsega tri dele: ravninski del Ribniško polje, Malo in Veliko goro in na severu Velikolaščansko pokrajino.

Notranja členitev in problemi razmejevanja

Mezoregija Ribniško obsega območje občine Ribnica, razen Loškega potoka, ki je priključen mezoregiji Bloke in Potočansko. Na severnem delu sega vanjo še Velikolaščanska pokrajina, ki v severnem delu sodi po administrativni ureditvi v občino Ljubljana Vič Rudnik. Velikolaščanska pokrajina je sestavljena iz apneniško dolomitnih kamnin, ki so skoraj nepropustne in so omogočile površinski odtok in zato razvoj normalnega reliefa. Za gričevje je značilna gručasta poselitev vrhu slemen. Južni del Velikolaščanske pokrajine tvorijo Slemen, ki potekajo v smeri

VJV-ZSZ. Vrhovi slemen so zaobljeni in so omogočili poselitev in njivsko izrabo tal, medtem ko so pobočja pod travniki oziroma v večji meri pogozdena; posebno v zadnjem času je ogozdovanje razširjen proces.

Ribniška dolina je značilno kraško polje z vrsto ponikalnic (Tržiščica, Ribnica, Bistrica in Rakitnica) in zelo raznoliko. Del med Žlebičem na severu in Sv. Marjeto na jugu je povsem kraški (Vrtače), medtem ko je zahodni del ravnejši, zanj je značilna njivska izraba tal in gosta poselitev. Ribniška dolina predstavlja prebivalstveno, gospodarsko in prometno os visoke kraške Dolenjske. Največje središče predstavlja mesto Ribnica, ki je z vrsto dejavnosti (industrija, trgovina, obrt, upravne funkcije, turizem, gostinstvo) zrasla v pomembno občinsko središče in zaposlitveni center tega dela Dolenjske. Tretji del predstavlja Velika gora s Travno goro, močno zakraselo hribovje, ki sega od 600 do 1000 m n.v.. V celoti je prekrito z gozdom (družbo smreke, jelke in bukve). Tu predstavlja najpomembnejšo dejavnost gozdarstvo, v zadnjem času pa ponovno oživljajoča dejavnost turizem in lov na Travnici gori. Ogozdovanje je zajelo tudi Travno goro, ki je nekoč predstavljal obsežno travno območje in vir sena za široko zaledje.

Prvotni kriterij razmejevanja po mejah k.o. smo obdržali le na jugovzhodnem robu mezoregije, ko meja poteka po vrhu Male gore in na jugu, ko poteka po občinski meji (Ribnica - Kočevje) in meji k.o. Rakitnica in Grčarice. Osrednji del mezoregije obsega mikroregijo Ribniško polje, ki sega na severozahodu ob dolini Bistrice do Podklanca. Na severu se meja delno naslanja na mejo k.o. in loči Velikolaščansko pokrajino oz. Laško pokrajino od Turjaške pokrajine. Meja poteka po dolini Rašice. Pri oddvojitvi gričevja - Slemen od Ribniške doline smo se naslonili na rob gričevja in tako presekali k.o., ki praviloma iz ravninskega dela prehajajo v višji gričevnat svet. Posebno mikroregijo tvori Velika gora s Travno goro, neposeljeno gozdno območje. Razmejitve med to mikroregijo in Ribniškim poljem poteka po vzhodnem in SV vznožju gore v nadmorski višini približno 600 m. Enota se oddvaja od ravninskega dolinskega dna tudi po vegetaciji, saj predstavlja Velika gora del obsežnega gozdnega kompleksa, ki sega od Goteniškega Snežnika in Goteniške gore na jugu, do Travnne gore na severozahodu. Ima izrazito dinarsko smer slemenitve. Kot posebno enoto bi lahko izločili Malo goro, neposeljeno gozdno območje, ki se dviga na vzhodnem robu Ribniške doline. Zahodna meja mezoregije se v severnem delu naslanja na občinsko mejo med občinami Cerknico in Ribnico. Na JZ delu poteka po Velike gore, ki se postopoma ponekod pa strmo spušča v Loško dolino oz. podolje. Ta meja ni izrazita in bi lahko potekala tudi zahodneje. Njeno upravičenost bomo skušali ugotoviti s kasnejšimi raziskavami.

Glavni vsebinski poudarki pri obravnavanju mezoregije

- oris geneze reliefa, litološka sestava
- kraški pojavi (polja, ponikalnice, ponori, kraške jame, vrtače itd)
- klimatske in vegetacijske značilnosti
- razvoj poselitve, oblikovanje demogeografski območij migracijske značilnosti (izseljevanje in dnevna migracija v občinsko središče in v Sodražico ter izven občine v Kočevje in Ljubljano)
- struktura gospodarskih dejavnosti
- hitra industrializacija in negativen vpliv na okolje
- zanimive domače obrti (suha roba, lončarstvo)
- struktura negospodarskih dejavnosti
- turistične in kulturne zanimivosti

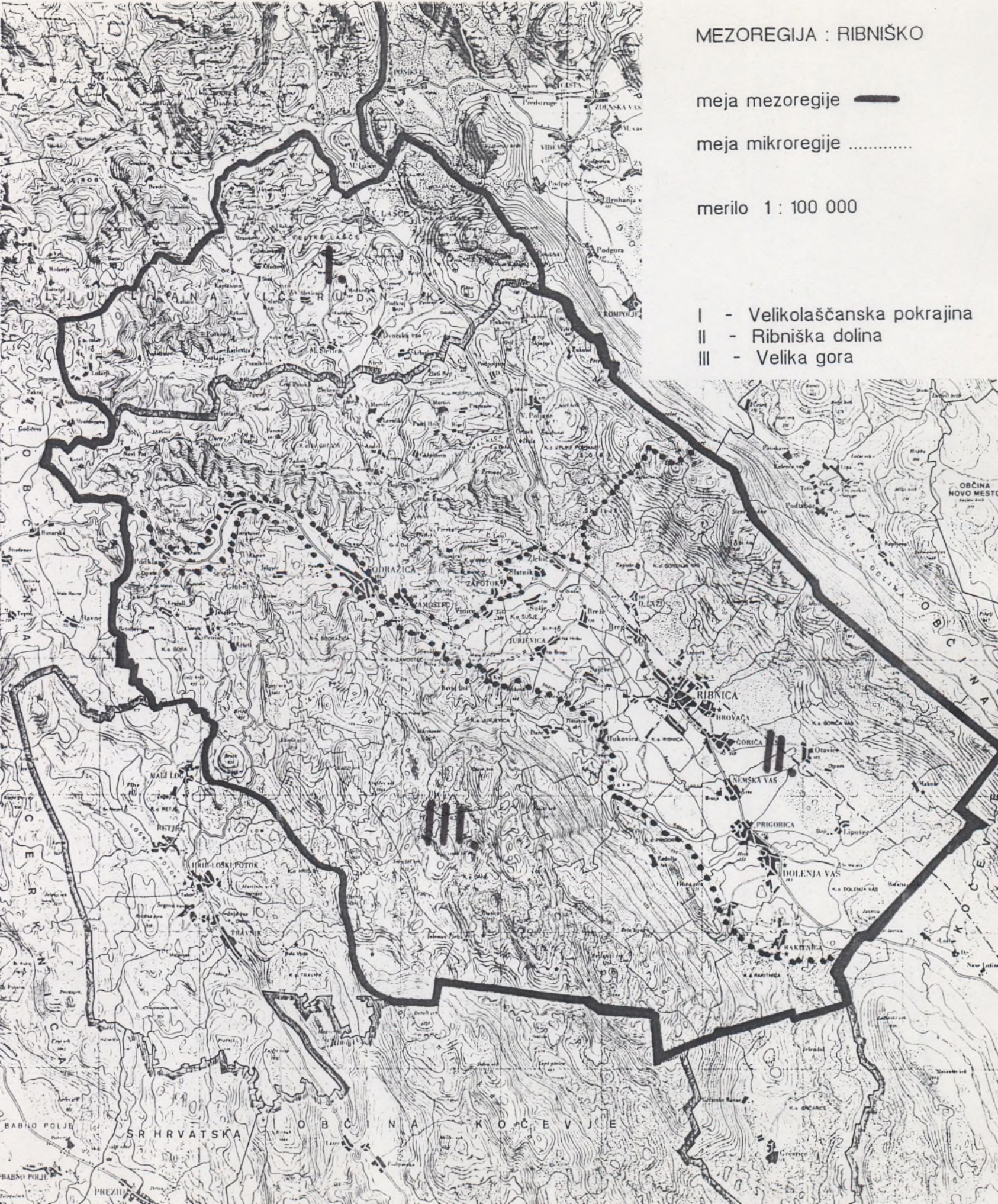
MEZOREGIJA : RIBNIŠKO

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - Velikolaščanska pokrajina
- II - Ribniška dolina
- III - Velika gora

Marjan Ravbar

KOČEVSKO

Vsebinska predstavitev regije

1. Obseg in splošne značilnosti

Mezoregija druží tu različne sestavne dele. Osrednji del je vsekakor Kočevsko polje (kot nadaljevanje Ribniškega). Na vzhodu ga obrobíja prostrano višavje Kočevskega Roga (vključno s Kočevsko malo goro), ki se razprostira do Krške doline na severu, Črmošnjiške na vzhodu in Bele krajine na jugu. Zahodno od Kočevskega polja se razprostira Moravska (ali Goteniška) visoka raven, ki jo na zahodu obrobíja Goteniška gora.

2. Notranja členitev ter problemi razmejevanja

Zaradi razlik v gospodarskem in prebivalstvenem razvoju bomo mezoregijo v regionalno-geografski obdelavi delili na tri mikroregije:

- Kočevsko polje
- Kočevski Rog
- moravsko visoko ravan

Razmejitev tako mezoregije kot mikroregij pretežno temelji na reliefni členitvi in se v pretežni meri drži vrhov ali pobočij. Ta razmejitev je na severnem, južnem in zahodnem delu identična z mejami KO. V vzhodnem delu pa meje KO potekajo preko Črmošnjiške doline oz. v Belo krajino, zato nam je bil v teh primerih orografski kriterij odločilnejši.

3. Vsebinska področja za oblikovanje tekstnega dela

- oris geneze reliefa ter litološka sestava območja
- značilnosti naravnih elementov kraške planote in kraškega podolja
- kontaktni kras in ostali kraški pojavi v pokrajini
- klimatski faktorji v pokrajini
- naravno-ekološki kompleks, raba tal
- demografsko-poselitvena problematika
- novejši procesi, razvoj lokalnih centrov
- migracijska gibanja (nekdanji Kočevjarji in sodobna)

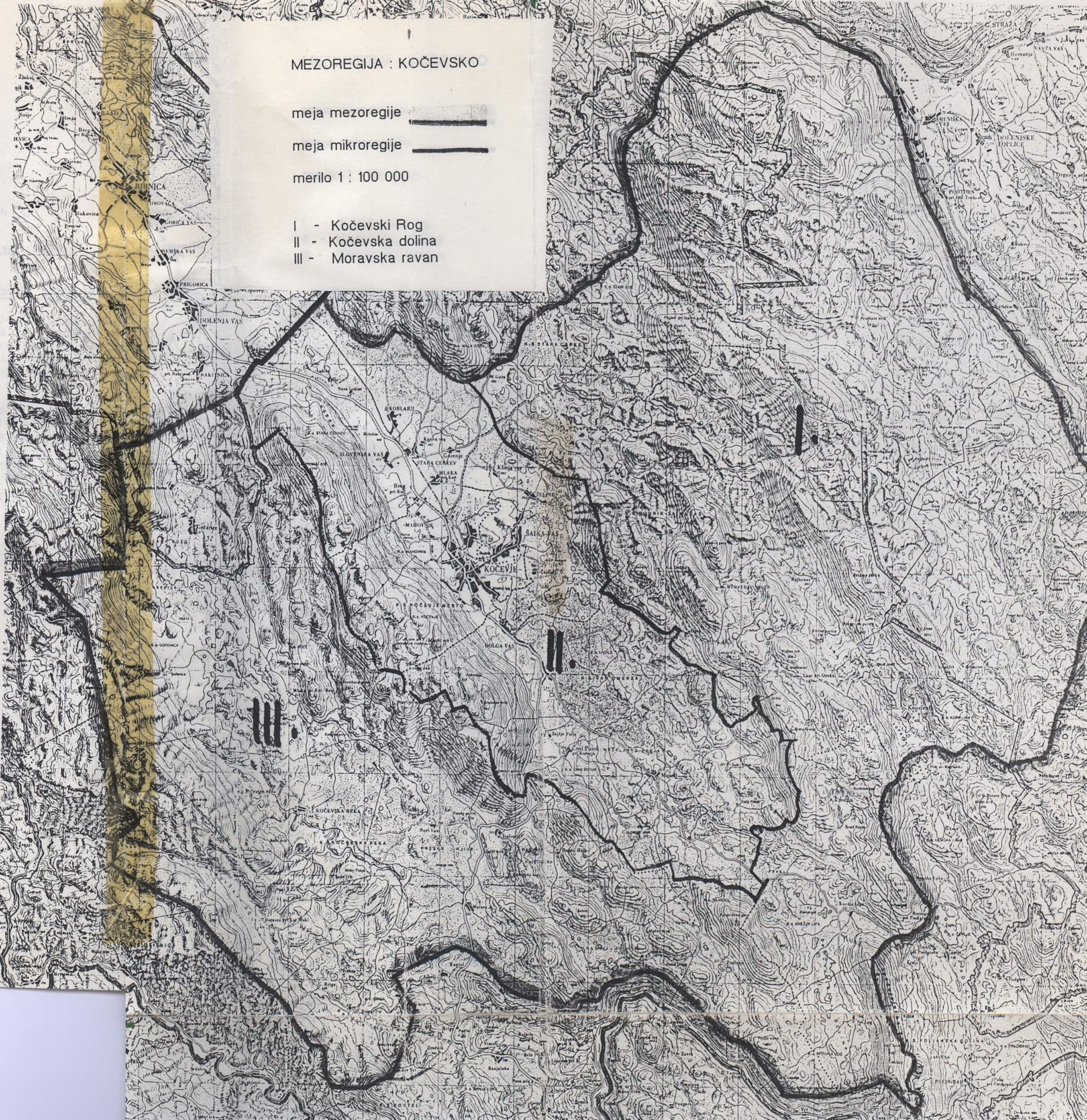
MEZOREGIJA : KOČEVSKO

meja mezoregije

meja mikroregije

merilo 1 : 100 000

- I - Kočevski Rog
- II - Kočevska dolina
- III - Moravska ravan

Marjeta Natek

DOLINA ZGORNJE KOLPE

Obseg in splošne značilnosti

Dolina zgornje Kolpe predstavlja poseben tip kraškega pokrajinskega sistema, ki obsega dolino Cabranke in zgornje Pokolpje, Kostel in ozko dolino Kolpe med Kastelom in Belo krajino. Na eni strani meji na republiško mejo, ki poteka po rekah Cabranki in Kolpi, na drugi strani pa poteka meja po vrhu strmih pobočij levega brega obeh rek.

Dolina je izdolbena v visoke kraške planote, ki se z nespremenjenimi značilnostmi nadaljujejo preko Kolpe. Globoko vrezana dolina poteka pretežno prečno na dinarski gorski sistem in že od nekdaj predstavlja važno prečno oviro za promet in drugo komunikacijo. Reliefne značilnosti, klimatske in hidrološke razmere ter obmejna lega so pogojevali specifičnost demografsko gibanje v soodvisnosti od poselitve in gospodarskega razvoja.

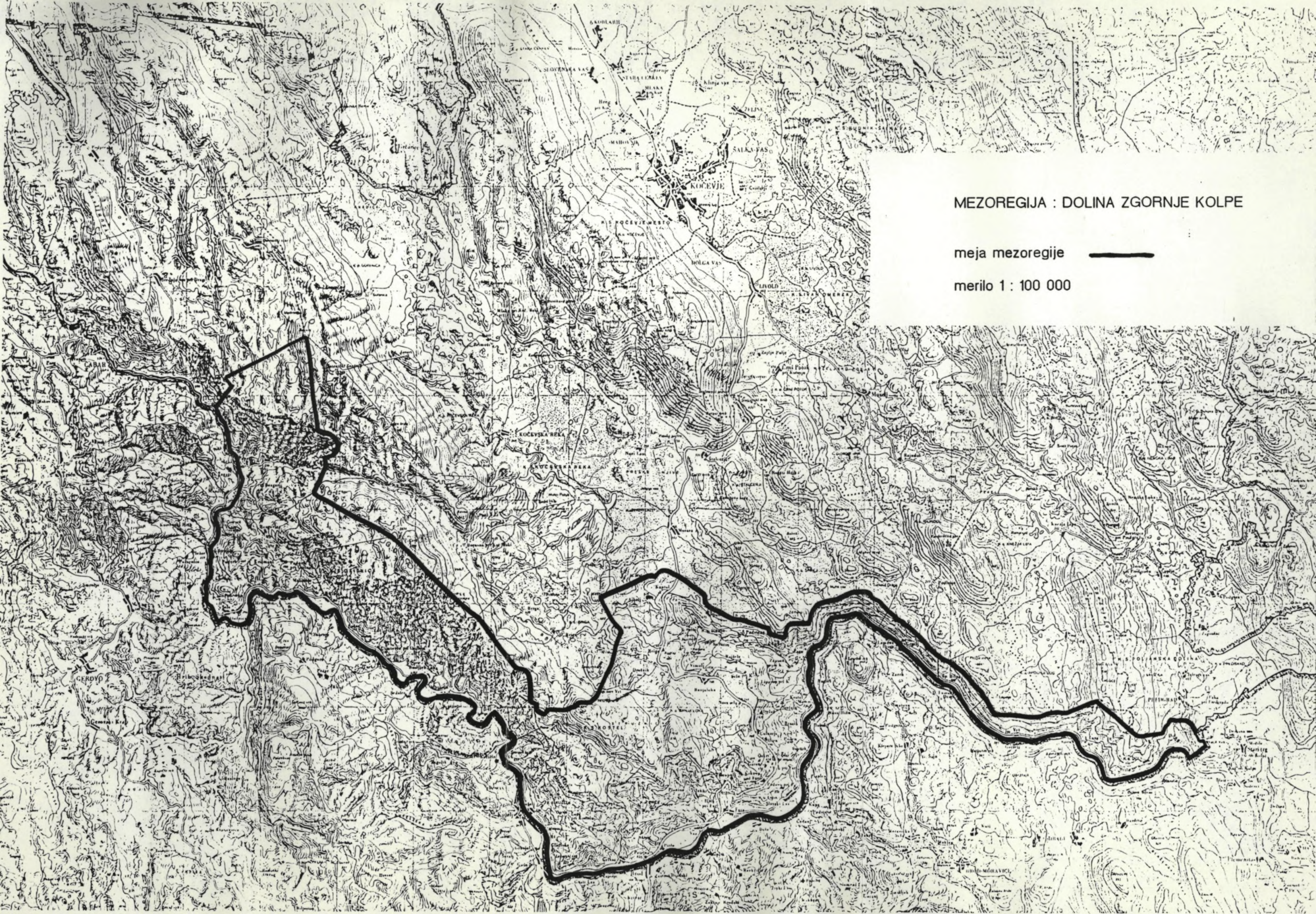
Členitev območja

Dolino zgornje Kolpe sestavljajo tri pokrajinske enote:

1. Dolina Cabranke in zgornje Pokolpje: globoko vrezana ozka dolina, ki sega do Broda na Kolpi
2. Kastelsko: položno, lahko prehodno škriljevo področje z zgodnjo poselitvijo
3. Dolina Kolpe med Kastelom in Belo krajino: soteska preko enotnega apniško-dolomitnega ozemlja

Vsebina predstavitve mezoregije

Gre za predstavitev specifičnih fizično in družbeno-geografskih značilnosti pokrajine s poudarkom na geomorfoloških in hidroloških razmerah, izrabi tal, gospodarsko usmerjenostjo, poselitvijo in demografskim gibanjem. V zaključni fazi bomo prikazali zveze in soodvisnosti med posameznimi pojavi in procesi, ki so značilni za posamezne pokrajinske enote.

MEZOREGIJA : DOLINA ZGORNJE KOLPE

meja mezoregije

merilo 1 : 100 000